

Bånd T 9 b

1376 Skyum sogn, Hassing herred

Martin Ringgård, f.1885 i Skyum

Aflæsning og oversættelse.

v. Torsten Balle.

Meddeler: Martin Ringgaard, f. 10/12 1885

i Skyum. Bor i fødehjemmet,
hvor også faderen og måske
farmoderen var født.

Valdemar Kjeldgaard, f. 1898 i Ullerup, supplerer.

Optaget 24/6 1965 af Torsten Balle . Afløst og oversat af samme.

Indhold:

	s.
Præsentation.....	1
Markarbejde.....	
Nøg køres ud.....	1
Møddingkniv	2
Pløjning	3
Agre	4
Harvning, tromling, såning	5
Rodfrugt.....	6
Høslæt	6
Tørv	9
Hest	10
Høstskikke	13
Korn i stak og i lade	13
Tørskning	14
Kastning, rensning.....	15
Pasning af kreaturer og heste...	16
Kælvning	20
Foling, fejl ved heste	21
Bageovnen.....	24

Bemærkninger:

Skyum var før herredssammenlægningen et særligt kongeligt birk. Både meddeleeren og suffløren er af gammel Skyumslægt (Ringgård og Kjeldgård ligger i Skyum)

I meddeleerens dialekt er der ingen påvirkning fra rigsmål, bortset fra ganske enkelte stående vendinger eller hvor et udtryk har en særlig eftertryk (i mange, mange år).

Der er fuldt vestjysk stød, også stød i aw'tɛn, alj'ti, æŋ'kølt, sām'ti, ten'tɛst (tiest s.8), wɛr'køliq.

Ikke, intet hedder altid e't (som i Sydty). hårdt hedder høwt (Nordty hõt), havde hã:đ, hãđ: (Nordty haj:), på-no, dog to gange epɔ og tre gange o (som ofte i Sydty), men altid i samme forbindelse: pas o:'ɛ - passe på.

Som overalt i Ty bruges som ubest. pers. pron. den (dæn, dɛn ɛn) = man, jeg, altid ubetonet uden stød.

Der er mange eksempler på stødtilkømt mellem småord, også hvor det sidste ord ikke begynder med åben, stemt konsonant. I disse tilfælde kan der ikke finde nogen overtrækning sted, så stødets plads er sikker. Det er karakteristisk, at den vokal, første ord ender på er kort og har samme kvalitet som foran vestjysk stød. Der er derfor ikke noteret længde. Eks.: ku'a s.3, så'en (de æ sã'ɛn naj:n ten' (i mods. til så:'n - sådan)), wa'ɔđ s.10 (war'ɛn s.7,15), ka'də (ikke đ) s.12, de'hã s.12, de'æ s.12, ka'æ s.13, ku'di (ikke d) s.24. Der er ikke stød, hvis sidste ord er fx. han.

Nogle ord har vekslende udtaleformer, fx. fik, fek, fèk; manɔgãŋ', manɔ gãŋ:.

TB.

Meddeler: Martin Ringgaard, f. 30/12 1885
i Skyum. Bor i fødehjemmet, hvor
også faderen og måske farmoderen
var født. (Valdemar Kjeldgaard, f. 1898 i Ullerup, supplerer).
Optaget 24/6 1965 af Torsten Balle, hos Valdemar Kjeldgaard, Skyum.
Aflæst af samme.

Præsentation

hwans ær'ed̥ do hixør?

æ hi martin ren:gor.

å hwa tix æ do føj'?

ja de blywør jo den træ:wet i tøl't⁺ fæm'-å-fir's, dæ: hwør æ bow'r/
dæ:r æ mi få:'r òse føj'/ æ wilj trow', te mi gamel-mu:'r ær' ed̥ òse,
man de tær æ e't -.

Markarbejde.
Møg køres ud

hwis wi no be-gynør åm æ fòr:-o:'r?

da be-gyn: wi jo mæ:' å ky mòq' / danj'-gån' ku de jo go:' / lænør hæn
po tì:'den da wa de jo e't mo-dær:ne/ da sku de jo ùxd̥ åm æ'tør-o:'r,
man de'wa så de - å så har'ed̥ òr å so:'e/ a'dæ så swå:' møj mi:r?

ja fu no ska æ ha å wed:, hu danj i bor jør aj' mæ:' å ky mòq' ùxd̥.

ska de wa, så:'n som æ hå læw'ed̥ ed̥? de ka æ bæjst hòw:, fu æ wa jo
jènø po gå:'ren' å føljt si:'l å sprej: si:'l å pløw'ed̥ ed̥ si:'l
ni:'r.

haj: i så en sæ:rliq wuxn te de? hwans kal:t i danj?

ja de wa dæ mo:q-wuxn - altså fræ èl:re tix å:'e, da håd: wi al'ti
tòw', dæ bløw brojt te mo:q-wù:n, man så: manø wù:n, dæm: wilj æ e't
ha i huxs/ di wa så:'n nu - mæ al-menj'eliq si:ør we:' em, jæ:rn-hyw:l
å så widørø.

do ka itj hòw wù:n mæ tre-hyw:l?

nøj' de kan' æ e't. (Valdemar Kjeldgaard = VK.: ja mæ træ-naw'?)
jo:w wi håd: nåk en æn'kelt a dæm: / de'wilj æ trow' (VK: såd'n wa'dæ
jèn' hæ:r, da æ kam' har) jænø de håd wi nåk òse/ æ ka hòw:, dæm:
sist - dæm èl'st æ sòl:, di bløw sòl' dæ:r onør den fæst war:dens-
kri:'q/ dæ kam' en ò'p-ky:ber, han kjòw't tòw', å di kam i-bå:'q-
æ'tør nu ajør/ ja de wa fo-ræjstøn en gamel skymbo, dæ kjòw't em/
han hi sörøn hæbsgor.

så:'n^{en} mo:q-wuxn, ku danj' så òse gyrø te en læn' wuxn?

nøj', de håd: wi tòw' ajør tæl/ danj'-gån' da håd wi wù:n nåk!

ɛ haw:rɛr di so ùxǎ lisǎ-dan som po ɛn al-men'ɛliq wùxn?

ja/ sèl-fèl'qɛliq de qik jo e't sǎ nyw: tɛl/ wi slow ɛn pa fja:'l
sam'ɛl te ɛ sǐ:ɛr/ de'wa sèl-fèl'qɛliq manɛ gǎn', de wa sǎ:'n nɛj
sèl:gjow wɛrk,

hwans la:st i sǎ mǎ?

ɛn gre:'b.

ɛn al-men'ɛliq gre:'b?

ja (VK: draj:n-gre:'b) nǎj de'wa fo stu:'r te mǎ/ nǎj wi broj't sǎ:'n
ɛn al-men'ɛliq fɛlj:-gre:'b.

Møddingkniv

do hǎr ǎ:riq hèt snak ǎm ɛn mɛn:-saw:?

nǎj', mǎn ɛn mɛn:-skja:r - ɛn mɛn:-knyw'/ de wa jo ɛn - po dan' lan'de/
fam' ku:ter.

wa dǎ sǎ tan' ìx ɛn lisom ɛn saw:?

nǎj de wa'dar e:'qɛnliq e't/ de wa sǎ:'n nur - hwans ska wi sèj: -
dǎ wa sǎ:'n nu hak ɛn' ìx ɛn/ sǎ qik dǎ ɛn fi-fam' tom:, ǎ sǎ kam'
dǎ jèn' i-jèn.

war ɛn rǎt bre:'ɛ?

ja de wa sǎ:'n po ɛn tre-fì:r tom:/ de wa sǎ:'n jèn', dǎ kunɛ skjar
ǎm-trǎnt i bon:.

wa'dǎ sǎ ɛn sǎ ɛn hǎn:taq i dǎn jèn: mɛn:?

ja we è dwer-mɛn:.

po twat?

ja-ja.

sǎ stak i dan' ni:'r ǎ -?

ja ǎ sǎ sko:'r ɛ bǎnk ǎ:'ɛ.

hwò-dant fak i ɛd sǎ ǎ:'ɛ?

dǎ had: wi jo ɛn mo:q-gre:'b ɛ krom'-gre:'b te:' ɛd - te:' ǎ las ǎ:' mǎ.

haj i ɛn be-stamt slaw gre:'b te:' ǎ spreɛ ɛd mǎ?

nǎj', de broj't wi ɛn fòrk te - ɛn fì:grene/ de ska'dǎ te.

sprej: do ɛd òsɛ si:'l sǎ?

ja/ dǎ wa e't ajɛr te:' ɛd dan'-gǎn'.

wa de hèls al-men'ɛliq, te dǎ wa kǎ:l èlɛr mǎn', dǎ spreɛ?

de wa jo, lisom ɛ go:r di wa stu:r tɛl / ǎ kjòw't jo ɛ go:'r a mi

fa:r⁺, å de wa altså be-ten'elsen, te di sku blyw: we'ma/ æ wa jo on'-
kar'l⁺ å tent e't e-po:'e å blyw gywt/ de kam' jo si:n!

(VK: hêls wa ed wal e piqer, dæ sprej: e mðq')

ja di gjow: ed jo da, man de kan æ no e't hðw: da.

(VK: kan do e't hðw: ed - te e piqer sprej mðq'?)

nøj' fu de stâi'n, æ - de tix æ ka hðw:, da hâj æ al'ti hat brøjer nâk
te:' å law: e ar:bed, alt-så i mi fa:rs⁺tix.

de wa jo, lisom dæ wa piqer te.

ja i sta:r go:r, dæ:broj't di dæm jo.

nâ sâ e mðq' wa sprej', sku de sâ leq: dæ:r:ù:d?

nâj sâ sku ed ni:'r.

mæ de sam:?

ja.

Pløjning

sâ sku i te:' å pløw:?

ja/ å de wa jo mæ:' en pløw' - en an'kelt pløw' å sâ en var hâj:st.

hwò til e be-qyn: do å pløw:? hwa tix læ:r do å pløw:?

ja de - - de ku'a, enen æ enen æ wa komfo-mi:'rød da/ de æ hi:'l gi:wæt⁺

hwam læ:r dæ de?

ja de gjow: mi fâ:'r sèl-føl'qeliq/ åm e't mi brøjer gjow: ed/ de æ
mù:'liq⁺.

di wa eljer en dæ?

ja æ æ sâ:'n nomer fi:r hêler fam' i sèl: ska:'bet⁺.

nâ i no sku te:' å pløw: sâ:'n en mark, hwò be-qyn: i sâ?

ja wi be-qyn: sèl-føl'qeliq we æen jøn: an:/ de kave't blyw: aj:lens!
wi hâd: jo en aq'er æ e gån'/ de wa al'ti dæ-hæ: syw' faw'n/ no æ di
fi:-fam' gån sâ bre:'/ de æ sâ'en naj:n ten'.

nâ i sâ be-qyn: we e an:, sâ kyr i ðp po læns æ e aq'er?

ja, igjêmel en fujer.

mø't ix?

ja eler - hêler ðse - de wa lisom di sku kâst ed sam'el eler uxð tæl.

hwans sku i sâ pas po:'e, nâ:'r i pløwed?

ja wi sku jo pas o:'e, te e fujer dæn' wa li:q, li:q bre:'e å li: dÿxb.

hwòdant gik e hæj:st?

ja jèn' i e fujer å jèn' po e lanj'.

Agre

så wa'da nøj we æner?

de war e hu:aqer.

de sku så pløwes te sist?

ja, å de wa jo liså-dan't/ dæm: wa dæ jo manþ⁺ a:'e⁺ danj'-gån'/ wi
håd: trix èler fi:r hu:aqerer i e mark si lænj'de/ i dâ:' pløwe wi
hi:'l i-gjømpl.

e hu:aqer, pløweð i så dan' fu sæ si:'l we hwa:'r aq'er?

hwa:' tegt.

hwò møj' ær'æn tegt så?

ja nå wi hær træð:we tøner se: å sèjsmarks drøwt, så æ de jo fæm'
tøner se: serka i hwa:'r.

dæ æ nøj, di kaljer en aqer-læn:/ hwò møj' æ de?

de æ lisom e aq:re æ lænj: te/ de komæ wi et uðen æm' dæ.

men hwis di no sèj'ær, de leq'ær li: en aqer-læn: fræ: e go:'r / æ de
så ðse fo-skjèl'ig, æ'te som e aq:re æ lænj: te, èle de æ sâ:'n en be-
stæmt mo:'l?

de ka leq: i så manþ ten', fur jèn' tegt - - de æ lisom e marks
struktùr ær/ jèn' tegt hær - de wa'dær i alj: falj' te wòs dæ - håd
aqer, dæ wa æw'ær huner faw'n, å æjer wa po fi:'rs/ så wa'di bræ:ær.

så en aqer-læn: de blywer så dæ:r i mæl fi:'rs å huner faw'n?

ja, sâ:'n nøj.

(VK: de ka dæ wal e't sèjæs nøj be-stæmt æm', fu - en aqer-læn:, de æ -
danj' æ jo tòw' huner å fi:'rs.)

ja: de æ wòs ðse no!

når i no pløweð, bløw' dæ så itj nu hjær:ner, dær itj ku pløwes?

å:, de'wa jo e't ræt møj'/ så sku di grawes dæ/ de war æ no e't så
slæm' tæl, men mi fâ:'r han wilj hæljer hå eð laweð.

hwa wi fæ:r'mæ:' å pløw:/ hwas ska wi så?

Harvning

ja så ska eð slætæs æw'ær - hæljer hæræs æw'ær/ de broj't wi jo tænt
en tre-har: te æm e fôr:-o:'r, å så sku eð trom:læs/ no æ wò jow'r
jo stærk jow'r, så de sku wi jo pas møj' o:'e.

hwò stu:'r wa sâ:'n en tre-har:?

ja dæ wa'æn fòrætyw tænj' ix en - i de we:s/ de'wa jo nøj stu:'r

haj i brak òse?

ja man de wa al't-sà e't - ja e't sì:n' a fèk e go:'r/ nàj de háđ: wi e't.

hår i òse hat hwe:đ i gamel daw:?

de wa e't ræt mój' / a há hat hwe:đ fli:r gån', man e't i mi fà:'rs tix/
man han háđ jo al'ti nòj wèl:diq row/ de blèw jo so:ęđ i brak.

når e ku:'r sà war so:ęđ, hwans sku đe sà lawes mi:r/ sku ęđ trom:lęs i-jèn?

ja, de sku jo - / ja de wa'jo nòj da: ma - am a ska sèj: de. - te wi sku
jo hòj i-jèn mæ:' a so:'e, sà læq: te e u-kruxđ de kam', sà:'n te wi
ku fo nòj a de dræbt/ da war jo e't ejer -.

hwò-đant show i sà de i-hjèl?

ja wi so:ęđ e't fa:r/ de'wa sà:'n al-menj'ęliq/ de wa dæ:r fest i maj'
mænęđ a sãm'ti mi: se:'nt'.

sà blèw de slån i-hjèl, når i haređ?

ja/ a sà fik ęđ jo en am:gån i-jèn ma e slæt-har:, sà:'n lì: enęn
de kam òp, a sà tromelt.

Rodfrugt

hwans sku i sà te? i wa jo it leđe?

nøj:, de wa jo e rod:-froct, a de wa jo træls danj'-gån' / wi sođ mój'
ix, a de wa e't te:' a skil: aj'.

hwò-đant so:ęđ i de danj'-gån'?

ja: a trow:r i-liv'l, a há hat en dób'ęlt so:'ma-skì:nę te de, sì:n a
fèk e go:'r, man hèls i mi fà:'rs tix de wa sà:'n en be'tę ma-skì:nę,
wi si:'l sko'ęđ'.

sà:'n en be'tę trema-skì:nę?

ja-ja.

haj: i ræt mój' i di fà:'s tix?

nøj', nøj'.

hwans wa de? wa de kol-ra:bi?

ja:/ læq: tór:nibs a sà:'n nøj.

do ka it hòw:, te di 'plan:teđ em ùxđ?

jow', nøj da/ ja: man da wa'đe e't ræt mój ru:'đ hæ: / jow: de ka a qòt
hòw:.

Heslet

man sà kãm de jo hýx i nájst e'ter/ haj i mój' hýx?

ja:, de wa jo lisá-dan't/ wi háð: en tœqt.

i haj ítj an'?

jow nøj krom:/ dá: war'en pa tøner se: i e an', man de bløw òsø slá:'n
mæ hyli.

wa de sá jèns á slá:'p?

nøj', mi-syw' war eð e't/ dá fek wi wòr læ:r - we:' á slá an:-hýx.
hwð-dant sku i sá sæ:rliq bær jer aj',ná:'r de wa an:-hýx?

ja hwa, de wa jo á strý:q sá næ:'r we e jow'r som mù:'liq.

e hyli sku stá:' jèns?

ja:, de kan æ sámen e't hòw:/ wi háð al:driq slán an:-hýx i mù:n tix,
man æ kun: enen/man e an' de bløw al'ti slá:'n/ dá: wa e't ræt møj',
man de sku jo bjêrøes hjém'.

bløw de sòt i stak?

ja, de gjow: .

i sam: slaw sta'k?

(Martin Ringgaards kone: an:-hýx de bløw da e't sòt i stak.)

(VK: de wa da lán: sta'k.)

ja, de wa lán: sta'k.

dær ør nu:r, dá sèj'ør - dær ítj sòt e an:-hýx i sta'k.

de há wi wal òsø fœ:'r⁺-tán eð hjém' uðen á sta'k eð, mæ:n som req'øi
sá bløw eð sòt i sta'k.

òsø i lán: sta'k?

ja/ de ka æ qòt hòw:, no ná ðo sèj'r eð/ de æ sænemø - --

i brojt òsø lán: sta'k te e aqer-hýx?

nøj', de wa ron: sta'k/ al'ti ron: sta'k.

hwans haji øw'ør e sta'k, fu:r di sku ítj blas wèk?

ja te de'war en sno:r hølør en - de wa jo sè:m danj'-gán' - á sá'nu sti:'n
ix eð/ de war altsá á be-qyn: møj / de wá:r jo e't ræt lán:, enen wi
fanj e-po:'e, te wi ku lisá qòt snux en wra:s á sá hæn øw'ør/ de hòjt
jo lisá qòt.

hwò-dan snú:eð i danj'?

ja, de wa jo we:' á røk ùxd i e stak á sá --

snú:ð i sá mæ e há:'n?

ja-ja.

itj ma en ryw:?

ja de ku wi òsə qy:r da, manə - de wa'wal de nəmest/ wi broj't jo da
bèqə di:l dæ:r.

sku da så nøj nèjen-on'jer, en on'jer-law'?

nəj:.

hwò-dan sku ə hyli så stā:'ə, nā:'r i sku sã hÿx/ wa de lisom nā:'r i
hè:sted, èler da sku skjawtes let âm' we:' en?

nəj', de hār ə al:driq sit, te da ə bləwn skjawt âm' we en hyli/
wi skunow'ə jow'r we ə hÿx.

ə hyli dan' ka jo stā:' let fo-skjèl'iq - ə blā:'ə?

ja de war on'jer èler əw'jer ə hoq'.

èler ix ə hoq'?

ix ə hoq', ja (VK: dan ə gjære/ nā:'r de wa on'jer ə hoq', så war en gjære)
de wa'jo bæjst, når en sku slā hÿx da, te en e't tow fo hòwt fu:r.

man te ku:'r, dæ: ku əd wal itj gi så nøj'?

nəj', dæ: wa əd jo âm' à qy:r, en tow' en skrit' à ə gån'.

når så ə hÿx bləw ta:'r, så sku i te:' à na əd hjəm'/ky:r i' så i en lān'
wūxn?

ja.

hwans kaləs de, i gyr ə wūxn lān' mə?

ja de ə en lān:wun/ ə əd lān:-jə:'rn?

lān:-jə:'rn èler - do så: əd fəst - de ar òsə rat.

lān:wun/ ja/ ə trowə nāk, wi broj't dan' ù:đ-trek.

så broj't i en lisom te hēst? så wa da sot nøj òwən-po:'ə?

ja stənj'ərər mə kna:q ix.

hwam fòr:kəđ så?

ja: de gjow: đən stər'kəst som req'əl da/ de wa'jo da ten'təst, te đe
wa mə, da wa de da/ ja e't frə gamel tix à:'ə da.

hwò kam əđ så hən, nā:' de kam hjəm'?

som req'əl po ə ləwt.

wa đe no mi:r, en, da ku wə:r po ə ləwt?

de wa så fo-skjèl'iq, lisom da wa hÿx təl, lisom da wa aw'l təl/ da da

wa go:'n nu: o:'r, da wilj æ jo hêlst hâ:' eđ i e lå:/ æ tø't, de wa bajst.

Tørv

når sâ e hÿx ær enj:, haj: i sâ mi:r å law: åm e sâmer?

ja te wi sku jo da èlt tørt'e.

no hâ do òse wat maj te de?

å:' sanemj e't! de hâ æ wat maj te i manj:e⁺manj:e⁺ å:'r⁺/ de wa i wilesle mumu:s.

i haj: en skyw't sâ?

ja wi hâd: tów' da-ni:/ ja: ðen sist o:'r wi èlt tørt'e, da - wi plèjed hêls å hâ:' en eqs-part^t te:' å bro:q e skow'l - wi sèj:lt jo i sâ:'n tów' - tów' stu:r ka:ser/ wi sku tå:' eđ h:đ po blank wan' - men sist o:'r da ku æ enen fo te:' eđ/ da mot æ si:'l ix e wan'.

no e wan' bløw it lided å:'e?

naj'.

hwò-dan fak i eđ sâ òp?

ja wi hâd: sâ:'n en mèq'tiq stu:'e skow'l/ sâ graweđ wi jo enj' i e brenk, å sâ be-qyn: å ta æ da-hæ:' skow'l/ de bløw sâ wèlt ew'er i en ka:s, å sâ stow' da jèn' å èlj't eđ/ wi wa al'ti fam' manj'.

hwans èlj:t han eđ ma?

mæ e bi:n/ ja å sâ'en skow'l.

nå de sâ wa èlt fær:?

ja sâ kam eđ jo ix en bo:r å sâ ùxđ po e lan' - ix en fòr'm/ ja di fest, de'wa jo en jaw:ner/ di broj't jo en jaw:n-skow'l.

wa eđ i fòr:m?

ja: de kam wi jò tøl da, men di fest manj o:'r - ja te æ ka da hòw:, æ wa da maj li: fræ dran' å:'e.

fest do ka hòw:, sâ lå i eđ bare ix en law'?

ja li: wèlt eđ å:' po e brenk, å sâ wa da: jèn' te:' å jawn eđ ùxđ.

å sâ nå de bløw nòj ta:'r?

sâ sku eđ re:ses.

sku di sâ it skjæres i stø'ker?

naj de bløw qjow' mæ ðe sam:.

hwò-dant re:st i em sâ?

ja de wa jo å sæ't em po e anj: sâ:'nte.

tòw' à tòw'?

ja sà:'n en rà:'n/ sà:'n blòw di wej hi:lə wèj'n i-gjèmel - e hi:lə wèj'
i-gjèmel/ di stow' i-mu:ð hi-naj:n.

ku di sà blyw hi:'l ta:r?

nə-əj/ sà sku di stè'kes - èlə sta'kes/ nəj de wa sku nòj stran' nòj,
sot i em sà i lân: sta'k, it i ronj?

mjèst i lân: sta'k/ di ku bajst hòl:.

à hwò manə sku da sà i sà:'n en stak?

de wa lisom e stak wa stu:'r te!

fanj i sàm:ti nòj ànt ni:r - nòj skjèn' nòj ni:r i e mu:s?

nəj:, e't ànt enj tre:'e - mu:s-tre:'e/ ja dam: fanj wi manə à:'e.

wa de sà e:'q nòj à:' eđ?

ja: de wa jo sà:'n nòj gamel røðen skit/ de slow wi - ja wi tow eđ da
məj hjèm' à branj eđ/ man da war da et sà:'n nòj wèr'kəliq mo:sə-e:'d.

hwò kom e tər'e sà han, nà:' di kam hjèm'?

ja wi hād: en hùxs te:' em, i alj falj fəst a ka hòw:/ hēls kam di jo po:'
e lòwt.

blòw di sà li: wəlt enj, èlə sku di sətəp?

ja da sku sətəp en rà:'n òp, sà:'n te wi ku go:' i-mèl: dem da.

hwò manə tər'e broj't i no?

de'wa manə/ si nār a ska hi:'l te-bā:q, sà hād: wi aw:təqts-fòlk, à di
fèk fli:r las tər'e, sà de wa e't alj-ti:r, ò't daw: di ku slā təl te:'
à èlt tər' / wi sku al'ti, hjèm:-frə:'e e klò'k wa fəm' àm e mārər, à
wi kam hjèm', en wa nix àm e aw'ten/ ja da wa'jo danj betə mixel.

nār i sà wa fər: mə e tər'e, war eđ sà we:' à wa hēst?

nə:əj, de skulj eđ jo e't wair da.

sà wa'dar it nòj reqtig à be-stèl: sà lanj?

ja hwans wa'eđ wi da lawəđ? de wed' a sàmen e't/ a tow's al'ti, da wa nāk
de ač'e't sà:'t som no/ no hā:'r a e't à law:!

Hēst

hwa tix be-qyn: hēst sà?

ja da: komə nòj i-jèn/ de ar jo, lisom e ku:'r wa mo:'e təl!

de mjèst tilə, do ka hòw: sà?

ja:, wi hā jo da fa:r hat ò'pskor i - mət i a-gust, man de hār i alj falj'

wat nøj tilf.

hwa slaw ku:'r be-gyn: i så må?

ja de wa som req'el byq' da / wi hã:đ - frã gaml tix å:' da hã:đ wi jo e't ånt en sèjsrade byq' / a hã wal hat e go:'r i en ors ti: eler tów', da a kjòwt tów'-rån byq', å de kjòwt a a pèr òwerqor - a weđ e't, åm do kjan: pãr owèrqor i skýxem - å han kam' å le-wi:'røđ eđ / å så sèj'r han -"no mo do lów: mã, martin, te di blywer e't so:ed enen den tów'-å-tywende⁺ maj'" / no skæđ hëlst so:'es den tów'-å-tywen mars! de wa alså gul:-byq'.

hwa-fu:r haj di nõ sèjsrade byq' å it torade byq' i gaml daw:?

de wa'đar e't å:' dæn'-gån' / de so:' wi al:driq.

hwò-fu:r menj'er di så, de torade byq' a bøj'er?

de gixr mi:r / de wa wi frã: mã de sam:, så snã:'r wi kam te'đe ånt / wi hã:đ da bèqe di:l å be-gyn: mã.

do ka òse hòv:, de blòw selø hòst?

ja / de ka'æ da / a řa da hòv: i syw' / da wa a hãn: we en na:bo å hjèl'p å ky ku:'r tređi ywl-dã:'e / ja wi fik wòs bjèr'eđ da, òse qòt, man da wa manø, da gjow: e't.

hwò-manø war i så te:' å hò:st ?

ja da: komø jo nøj i-jèn / dãm sist o:rener, da a wa kã:'l hjèm:, da hò:støđ a jènø e aw'l' - ja: man de wa en be'tø go:'r - å hãđ: tów' piqer i-bã:'q-a'ter mã, å så qik de'jo strý:qenø.

hwò gaml wa'đo, da do be-gyn: å hò:st ?

ja a hò:støđ da jènø, da a wa a'ten o:'r da.

hwò manø tøner se: ?

ja hwa, nå wi hãđ: da-hã: ò't-nix-å-tyw: tøner se:, å så hãđ wi ku:'r i de hãl:.

tø't do så, de wa stran' ?

nøj' / de rã:'nt a al:driq / de ska a lów: / de ar e't fu:r å prã:l da.

jow:, fu da a jo manø a di on:, da sèj'er no, te di tø't, de wa nøj fo-far'đeliq nøj.

jamøn di ka ~~æ~~ høj'er e't hò:st / a hãđ: en hi-stòr'i frø skinørop / dãm war a fòr-kã:'l / wi sku te:' å hòst row, å de wa no nøj fo-far'đeliq swa:'r row / så hãđ: wi en ajøn-kã:'l / de wa sã:'n nøj en betø eqøn'sen' diq menesk / han qik dã:r å røb't åm', te'i ka sajt, i bro:qer

e hyli/ wi ska go hæ:r å slí:ð'i e ne:q"/ sã sèj'æ æ -"jamen do ka fo:'
 e hyli, sã skal'æ nãk - - å do mo go i-fu:r-å:'e, sã ka do samne law:
 sã møj' do wèl'/ å han fo:'r sã e hyli, å han ga sæ jo ix eð, man han
 hæð e't gon tòw' sko:'r, enen han wa fær:/ han jaweð jo e-hyli ix e jow'r!
 sã kun, - - .

hwis i no bløw fæst fær:, ku i sã itj drèl: nu:r a di ajer?

nøj:, de wa e't sã al-men'eliq.

mæ:' å stã å kleger po e hyli?

ja:, de ku wi jo sã gy:r da, mæ:n-de weð æ samne e't å:'e.

sã sku e ne:'q sætes sam'el/ hwò man e sòt i sam'el?

fì:r/ nøj å be-gyn: nøj, da war eð wal nãk trix/ de'æ sã:'n nøj - når
 en ska ten'k hi:'l te-bã:e, sã brojt wi trix, man hêls, sã snã:'r æ kam to
 tøl, sã war eð fì:r, fu di ku jo bøjst stã:'e, å de wa jo de, ða wa
 fòr:-mã:'let mæ:', di sku.

å di sku wal òse sìn benes'ãm'?

ja, wi hæð jo sìn te:' å ben, - eler òse hal'm, wi knø't/ de'wa sã:'n -
de'wa, lisom wi hæð: te - man som req'el hæð wi da sìn te:' å ben, tòw'
 ne:q sam'el.

hwò fæk i e sìn fræ:'e?

ja de hæð: wi jo nu: te:' å law:.

do hæ itj si:'l snuð sìn:m?

nøj!, sã: konstiq hãr æ e't wæt/ ða wa ða man e, ða gjow: eð/ de wa'ðe da.

hwans kal:t i sã:'n tòw', ða wa bojn sam'el ?

ja de wa toniger.

hwa-fu:r sku di i gron'jen benes'ãm'?

ja fu di ka e't hòl sam'el, nã:'r di æ hãnj:-bojn - en ne:'q/ de wa da
 dæ:-fu:r/

hæ:r haj: i wal al:ti sã lãn' ku:'r, te de ku benes?

ja/ de hæ:ð wi/ æ ka'da hòw:, wi hæ hat en wèr'kelig skit aw'l, man
de'hã no wæt sjèlen.

hwans kal:t i sã di lãn: rø'ker?

ja de wa ða rã:er.

wa de sã piqer, ða sòt i rã:, eler i gjow:, ðam: ða ku bæjst?

ja:, de qjow: wi jo som req'el/ si wa'ðær en man', da sku enen-ten'
 be-stél:, så ku han jo go å sæt i rå:, man de hær æ da no alær obsær-
 wi:'ræð, te æ ku blyw frix fu:r / man de wa ða fo-rajsten e't ret lan:
 æ'tær - si:n æ fek æ go:'r, da hær wi e't hør:stæð ånt en jèn' gån' - jèn'
 o:'r - å de wa i èl:wæ+/ i tøl'+ da fek wi en - da lèjæð wi en aw:legær-
 apa-ra:'t.

Høstskikke

så sku i te:' å ha æð hjèm'/ hól't i itj nøj bøj:l fæst, nå:'r i haj ò'nskor?
 jow', de wa jo så:'n - æ bøj:l de wa jo e't så stu:'r/ de wa da:al: æ
 æ:belskywer, wi ku spì:s å så:'n nøj/ man de kaje wi jo e't bøj:l, så:'n
 en betæ - -.

man de wa i-liwæl en skik?

ja de'sku wi hæ! de æ e't frix fu:r, wi fo:'r æð e't i-no.
 do hær itj hæt åm', te da wa nu:r, da trù:æð mæ:' å hør:st æ ko:'l?
 no æ slæ't_okol?

nøj æ ko:'l i æ haw:.

nøj', de tæw's æ e't, æ ka hør: nøj åm'.
 så sku i te:' å kyr æð hjèm'/ hwans kaj:t i ðen si:st las?
 ja de'wa jo æ kwèj:-las.

hwòrfør hi:ð en så:'n?

de ka æ e't sèj: ðæ/ de ka'æ be-stamt e't.
 sku ða nu:r op å ky:r po:' en?

ja dam: da wa ix æ mark, di kam sèl-føl'qelig da mæj hjèm'.
 sku i så hær en betæ bøj:l i-jèn?

ja:, nøj hær wi da/ de kome jo i-jèn/ æ bøj:l de'wa jo en betæ fa-mil'i-
 bøj:l.

dam: da haj wæt mæj te:' æð?

ja ja/ di wa da mæj.

ja òsø, hvis da hær wæt nu na:boer, da haj hjølpen te?

ja:, 'de na:boer åm hær, de!- di æ ò'p-tå:'n'po sù dì:q-sì:.

Korn i stak
 og i lade

nær æ ku:'r sku en', hwò blèw de så sèt?

ja de kam ix æ l- , lår'- / na:, de wa böðq-åq / å be-qyn; mæj da sèt wi ed
 neno'alj'ti i stak - de hi:læ.

da sku wal lèges nøj fæst?

ja/ wi lå: jo nøj hal'm i e bonj:.

hwans kalj:t i danj' law' -

ja de'war e stèj'l.

å så e stak òwənpə e stèj'l / hwòdant sku di leq:, e ne:'q?

ja di sku jo leq: så:'n, di wanj e ---ròw' ùxđ/ naj wi kyr al'ti i stak, fu-de wi sku ha stu:'r tæ:skma-ski:ne/ de wa jo nəmex å fo eđ enj, fo eđ te:' eđ.

lå i så nøj ew'er e stak?

adewal lisom wi sku tæ:sk te/ ku wi fo tð:skən e dā:' æ'ter, så sku wi e't da, å hēls sku wi jo hā en law hal'm ew'er / (de e i-liw'l swæ:'r nāk/ e hād: enən-ten' å sku ha så:'e, da e kam' / no ta'pər han mā ja de slår adowal fra:'e?)

de slår e frae' bā:'q-a'ter ! sku e ne:q benjə po en sæ:rliq mā:d, hwis di sku benjə te stak?

naj / jow', e toneqər sku, man de wā:r jo e't rat lænj / di sku leq: så:'n, te de hād falj' ùxđ/ de wa no al'ti nām' å leq stak e toneqər / de wa mejj' nāmər enj benj: eđ.

når i no sòt eđ enj i e gu:l, sku de: så òsə wæ:r nøjfu-nèjen?

de be-hòwəst jo e't, når de wa se-mənt, man som req'el, så war eđ li:r-gu:'l / man wi hā:d eđ no sjèlən da.

sò't i så e ku:'r po e anj:, dan fə:st law'?

ja-ja.

òse den najst?

Tærskning

næ:ej, så ska eđ leqes.

hå do wat məj te:' å tæ:sk mə plèj'l?

ja/ de hā:'r e e wa e't så gaməl - de wa fo-rəjstən jèn' a di o:'r, wi hāj: en skit aw'l - da ka e hòw:, mi fā:'r så eđ te'mə, hwans e wilj ha fūr å tæ:sk e aw'l / så sèj'er e - ja to de - e ka wal - de ka e sāmən e't hòw:, hwa wi blòw e:niq åm', man e task e aw'l / de jènəst hjèlp, e hā:d - ka do hòw: jènə krestən blā:bjèrə? - han hjalp mə wæ:' å tæ:sk nøj e e byq' / hēls task e jènə.

de wa nøj stək ar:bed !

jamən de e lisā-danj't / nā:'r en kam òr'liq i sløn', så wa de dā skjèn' / de wa en beestənt tal åm e dā:'e, å nā wi wa fər: mə de, så - / mi fā:'r han gik jo səl-fòl'eliq å banj de mjèst å e hal'm òp å så:'n nøj.

haj: i så en be-stamt ste, i stow' ma de?

ja wi hå:đ jo e tæ:sk-low' / man de æ al-t-så den jænst o:'r, æ hå --.
hwò man e ne:q lå do så ùxđ?

æ lå: oja:r en sèjs-ò't stø'ker / så kom en jo snærer te:' & hòj: i-jèn.
nå do så men:t, do haj tøsken e ku:'r å:' eđ, hwans gjow: do så ?

ja så sku e hal'm jo restes òp å så leqes han i e mny: å e low' - å så
po:' e low' i-jèn!

så bløw' der en òr'liq den ku:'r?

jja de skopet wi nøj te si:, lisom de sku --.

nå:'r de no bløw' en òr'liq den ku:'r, hwas sku i så gy we de?

ja de kam jo i-gjøm'el e røn:sma-skì:ne / de wa sâmen en sèj' wenter
nâk, fu de wâ: jo lanq, man wi hå:đ en be'te aw'l / trix gu:l te:' e
nèje-bjèl'k / man de slow te! (VK: de wa så plas å swenq: e plèj'l !)
ja: gi wa ðå så. (VK: mi far:bror i abilgor han så: åm en man' hæn: i
wilørle, han håđ: så let plas i hans tæ:sk-low', han rænq ùxđ å swanq' e
plèj'l å så rænq enj ma e slå:'e).

hå do al:driq sit, di hâr kâst e ku:'r?

jow', de hâr æ da si:'l gjow' òse.

òse li: æ'ter, di haj tøsken?

wi hå sâ'm'ti kâst - man de wa, si:n. wi fik nÿx stow:hus / æ hå sâ'm'ti
kâst eđ po e lòwt / de wa fu:r å kâ:st eđ te hòst - te se:'.

denj røn:sma-skì:ne, sku ðo så ky:r denj ma e hå:'n?

ja-ja, de sku'æ da / wi hå:đ e't ånt.

å hwò man sòr-ti:'rener bløw' da så ?

de: wa e't ånt en jèn' å så nøj frø:', de qik ni:'r igjøm'el en sòl'.
e ù:n?

ja de blâst jo ùxđ.

bløw' eđ it sòr-ti:'r eđ, når i sku'ha nøj å so:' ?

så kâ:st wi eđ / de'wa jo ma en kâ:st-skow'l / wi tow' sâ:n li: - æ
weđ et, åm da war'en hal' liter i hwa:'r skow:lful.

wa denj æ tre:'e?

ja / mener i bèjer / å så sku eđ hå:' en be-stamt kâst, fu hêls wa
de jo må:'n åm' eđ / så bløw' eđ blænq sam'el de hi:lq i-jèn / mæn,

de kom en jo snå:'r æ'ter.

hwò-dant blòw æð' så skilj' aj'? de ða kam lænst han, wa de ðe bæj:st?

ja, 'de war'æð' abso-lut.

de wa de, ða sku bro:qes te:' å so:'e?

ja, wi tow' jo så:'n - - / man de blòw gu:' nåk.

å de ða wa nærst we, hwas broj't i de te?

ja de ku wi jo grø't.

hwans kalj:t i de?

ja: hwa:, de wa jo a'tæst.

å de ånt, ða kam uðest? kalt i æð framest?

framest ja / ka glæ:m di naw:n.

hå do al:driq sit, di hå rön:st æð i en sòlj' ?

nøj', de trow'r æ e't.

nøj: man do wed' ða nåk, hwò-dant en sòlj' wa?

ja-ja / ja sanseme ja / wi 'håð: sòlj'.

de ka wa:, i broj't en slæt ìt?

nøj', de gjow: wi e't.

hwò-lan: ku æð wå:r å tæ:sk e aw'l?

æ trow'e nåk, æ task en hal' las åm e då:' / de wa hæl-fæms ne:q.

be-qyn: i å tæ:sk li:q - -?

nøj:, wi sku wæ fær: mæ:' æð - ja æ sku da hòlj: æð we li:q / man som saqt⁺, de wa e't så wan:skøliq, fu de wa en be'te aw'l / wi hår al:ðer hat hwèr'køn fa:r Æler si:n så ren:.

Pasning af
kreaturer og
heste.

wa'ðær ånt å law: åm e wentere?

wi sku jo pa:s e høveder, å nøj krom grì:s, de håð: en jo ðe, man de wa e't ret nøj' / når æ gor hi:'l te-bå:q, så håð wi fi:r kÿrøer / da æ si:'l fek e go:'r, så wå: de jo e't så læn:, enen de kam òp te en hal snes stø'k, så de wa jo e't li: hæl:diq, an'ten en sku be-qyn: å mal'k fi:r hælør tix.

hwò tilø be-qyn:t i å mal:k så?

de wa wal sajt ða: we sèjs-ti:'ðen⁺ - syw'.

malkæð i trix gån:?

ja, de gjow: wi dæn-gån', man de fek jo snå:'r an:.

hwafo nòj mjèlk wa sà de bøj:st?

de wa wi jo alj'ti e:niq'âm', te e mèj:ðas-mjèlk wa de bøj:st/ de a da ðen kòr'test[†] peri-o:ðe i-mèl: e mal'k-ti:er / de sku wa de bøj:st.

hwa tix wa da sà mjèst?

wa'ða àm mà:r.

nà sà di wa mal:køð?

sà sku da mo:qes à gies kraft-foj'er.

e kyxer stow' di sà po bèqe si:er a e --?

naj jèn' si:, à on'krea-tu:'rer[†] i ðen naj:n.

hwans kaljer do e skjèl:rom imèl e bo:s?

de a spi:ltrø.

à e bonj? da: hwør e høveder lå:?

kan a hòw: de? (VK: bèsom) no bèsom ja.

a de sà e kant, èlør ar de e hi:lø bonj?

(VK: a menjer jo no, de'ar e kant) no ja, de mo eð jo wa:r.

hwò manø gån: sku di ha àm e dà:'e àm e wentere?

ja di fek jo manø gån' dan-gån'/ da hað wi jo tix te:' eð!

hwans fak di sà?

ja e ka da hòw: e, te wi skor ha'køls te e høveder/ wi hað: sà:'n en wenj:-mèl: we e anj: a e go:'r, à danj'qik e hal: à e tix/ di fek ha'køls tòw' gån: àm e dà:'e.

fak di ku:'r?

ja, man kraft-fuj'er de wa'ða jo let à:'e - da frø gamel tix à:'e.

haj: i nøj, i kaljt kja:r-ha'køls?

de'wa te haj:st.

(VK: ja kraft-fuj'er de slow i wal si:'l i stø'ker mæ en ham'er-?)

ja, de slow wi si:'l i stø'ker/ de ka a da hòw: frø -/ja: de wå:r no e't'så: lænj:, enen wi fek en - (VK: kå:q-ku:sar) / som no øwer

i nils monkes go:'r - de sòt han à ham:red po:'e i manø o:'r mæ'en ham'er à en sti:'n.

sà bløw eð fòr:-o:'r/ sà sku e kyxer uxd?

sà be-qyn: wi i-jèn ! sà a wi wal nà:' we:' à wa far: !

no ska wi te: ' ɛ kʲɪxɐr ʔ ha ɛm ʊxɔ̃ fɛ:st gʌn'.

ja, di'wa jo ʔɪ ɛn tʲɪ:r/ de ʔ jo frɛ gamɛl tʲɪx ʔ: 'ɛ, wi ska - - sʌ de gɪk jo rʌsk nʌk.

de hʌ do be-qyn' mʌ - ʔ pa:s ɛ hɔwɛdɐr - frɛ do wa sʌ stu:'r, do ku?

ja / ja / ɛnɛn ɛn kam te sku:l wal/ ja: wi wa manɛ ba:'r, sʌ dʌ wa nʌk te: ' ɛd - tʲɪ:r mʌ: ' ɛd.

hwɔ̃ lʌn' wa'ɛn tʲɪ:r?

ja dɛ wa dʌ-hʌ:r tʲɪx faw'n sʌ wal.

hwɔ̃-dan fʌk i ɛm sʌ ʊxɔ̃?

ja hwa: ' rʌn; mʌ jɛn' / de ku dʌ jo sajt, nʌ wi wa nʌk te: ' ɛd.

man hwɪs dʌ no wa manɛ kʲɪxɐr, hwans gʲow: fɔ̃lk sʌ?

ja just dɛn fɛ:st dʌ: 'ɛ, de wed' ʔ e't / sʌ tow' wi wal ɛn pa stɔ'kɐr ʔ ɛ gʌn' / hɛls lɛnkɛd wi ɛm sam'ɔl, ɛn trɛ-fɪ:r stɔ'kɐr i hwa: ' r lɛnk.

hwans kal;t i sʌ dʌn' kow' - -?

dɛ wa ɛ trɛ'k-kow'.

sʌ ska di fʌj:stɔs?

ja, dʌ sku' jo hɛlst war ɛn gu: ' hʌ: 'l we hwa: ' r.

hwans blɔw dʌn' lawɛd ʔ: 'ɛ?

dɛ wa ʔ trɛ: ' ?

lawɛd i ɛm si: 'l?

som req'ɛl / de qʲow: wi jo dʌn' -gʌn' dʌ i al: fal'.

hwɔ̃ lawɛd i dʌm: hʌn: ?

ja dɛ wa i ɛ ho:qkʌmɛr.

wa dʌ sʌ ɛn jʌ:rn-rɛn' ʔm' ɛn?

nʌj', nʌj', dɛ wa ɛn - - snʊxɔ̃d wi e't nɔj? (VK: jow-jow/ jow' wi gʲow:)

dɛ hʌ sʌ si: 'l hoqɛd hʌ:l?

ja dɛ hʌ: ' r ʔ / dɛ wa jo mʌ ɛn skar:yws ʔ sʌ'ɛn ho:qskʌmɛl.

dʌ sku dʌ ɔsɛ 'lawɛs nɔj we: ' ɛ ɔwer-ʌn;?

ja-ja, dʌn' sku jo flɔ:sɔs.

ʔ sʌ sku dʌ rɛ: 'b ʔm' dʌ:?

ja enen den flò:st (VK: hwans wa'ed - kòw:rør - èlè hwans wa'ed wi kalj't ed) ja, de wa kòb'el (VK: kòwør - de a alt-sà de, wi flò:sør ùd' øwer ø re:'b) no ja, de re:'b.

hwò-dan 'sa'ter i em sà?

ja hwa, di ska stà i rà:'n ma en wes mèlèm-rom[†], sà:'n wi ka flø't em. di mo itj ka now' hi-naj:n.

naj da ska òsø wa plas te:', wi ka flø't em en gån' èlè nòj. de ska itj wæ en hi:'l tỳ:r-lan'ðe?

jow' i-mèl: em/ ja: hèls ku di jo --.

sà enawør en sà:'n en hi:'l ronj' ?

en tyr:wøl.

nà:' di sà er fær: ma de à ska flø'tes, hwò blywør ø hæ:'l sà flø't han?

ja sà blywør en jo flø't ùd' øwer ø tyr:wøl.

i-mèl: dæ: hwò di haj stà:'en?

ja-ja.

hwò manø gån: bløw di sà flø't, enen di sku hjèm' i-jèn?

de ø jo sà fo-skjèl'iq/ a'ða let gres, sà ska di jo hèlst hæ:' en pa gån', à hèls sà ku di nà: dam ma jèn' gån'/ man dan' gån' - de'wa altså tòw' gån' hwa hæl' dæ:'e/ de ka ø hòw:.

sà sku di wal hjèm' i-jèn i-mèl:?

ja, di sku hjèm' à mal'kes / wi wa jo gu: te:' à ran: dan'-gån'/ ø ran: da al'-tì:r, når ø sku han à flø't/ de ka ø gòt sèj: ða, fu ø wa sà slam' te:' à lø:s i mi knèj't-daw:, à nà de wa sà po:' ø tì:, à ø ku hø:r mi fà:'r, sà sòt ø ùd' a ø kà:lkamer-winj' à sà han à flø't/ de gjow: ø manø gån'.

ku di itj be:s?

jow', man dæ:r wa'jo nòj/ sà wa wi jo al'ti ò'p fær dæ:'ø à fo em ùd'/ ø hæ da wat maj te:' à trèk ø kyxør enj, enen wi qik te sku:l.

bløw' di sà en: røjstøn a ø dæ:'ø?

ja te han'aj' po ø a'te-mèj:ða.

hå do ò'p-løwøð, di be:st?

å:' haw:løme/ ja-ja, de tenj't ø sàmen alør we.

man de wa wal itj sà skjøn'?

næ:j sà-manj'.

hwò best di så han?

ja de wa jo så tenjt, di ranj hjèm' / hêls wilj di jo gja:r ix e ku:'r.

hu manj hâj:st hâj: i hjèm:?

wi hâ:đ tów' å sâm'ti en fêl'.

hwæm pa:st dæm:?

ja hwa de gjow: e kâ:'l jo, nå dær wa'æn kâ:'l / hêls skulj e manj' jo gjør' eđ si:'l.

hwans sku di så ha, når di stow' enj:?

ja de war kjar:-ha'kæls å så nøj hÿx.

fæk di itj hi:'l ku:'r?

jow når e kjar'e slap òp, så fæk di ku:'r / hêls ku de'jo da sajt slå tøl - e kjar:-ha'kæls.

så sku wi hør: nøj åm', hwò-đant de go te, nå:r æn kow' fo kal'.

ja / de weđ' æ snå:'r e't, hwans æ ska sèj:, fu de go:'r dâ'a sæ si:'l / de hâr'e alj:der hat nøj kwa:'lør mæj / e't da uđen dær æ u-hêlj' mæj / de ka da war e naw:l å så:'n nøj.

i weđ' da òsø nøj åm:trænt, hwa tix den komer?

ja de weđ' wi / wi ka òsø six eđ / de ù:đ-wi:der[†] sæ, de æ jo sël-fêl'eliq / de komer jo / så:'n nøj de ka wi snå:'r læ:r.

æ dær itj òsø nøj dæ:r-ò'p we e hâ:l-ru:'đ, æn ka - ?

jow-jow / de ær e sæner, dæ faljer.

hâr i så wo:qđ mæ:' æm?

de wa wi jo slæm' te i gamel daw: / de tenker wi hâ e't så møj' we no. (VK: ja æ hêt i dâ:'e, dær wa jèn' æn ste ò'p i hêrem / nå dæ war ù:đ-seqte te:', æn kow' sku kal:, så bløw e na:boer tøl-kalj't, å nå di så hâ hew:n e kal' fram', så bløw e framêđ sænj enj te enjer / dæ: sku di hâ hâ'đjê ka:fê) - ja de wa te jens - - ((han vil ikke sige navnet))

(VK: e manj' å e sön di bløw' dær-ù:đ we e kal' å fæk malkêđ æn be'te krom mjêlk å:' e kow', å så sò't e manj' mæ æn ski:'e i æn kòp å ga'dæ-hæ:' kal' lî: trîx skifulj mjêlk, dan mot fo) - de brojer di i-no ! (VK: no!, i dâ:'e!) - ja 'wi wêl hêlst hâ ~~hêlst hâ~~ æn te: dre'k æn pò't ! de æ no-de - (VK:dæ: æ nu:, dæ høljer de gamel i hæv'đ).

((Det drejer sig om Jens Vestergård og Inger, optaget på første side af dette bånd)).

ku e kow' sã al:ti fo:' e kal'?

som req'el/ de hå e da sël-føl'qeliq da wæt mæj te sã manç gån', di kunç
e't da, manç - sã sku wi hå:' e dÿ:r-læ:qe.

ku i itj si:'l gy:r nøj?

jow manç gån: da/ e hå wæt mæj te:' en-gån' en na:bo-ste, å sã for e kow'
bø:rbe-tangls, å sã sku di hå:' e dÿ:r-læ:qe, å sã spu:r han åm' e, hwans
ar:bæð di hå hat mæ de -/ja di håð hat martin req:qor øwer å hjël'p we:'
eð / ja de ka wa å:r-sa:'qen/ sã qik han øw'er å fo-tøl: mæ eð, e manç'/
fo:st gån', e so:' e dÿ:r-læ:qe po e wøj', sã stançst e ham / de wa
dÿrlæqe an'ersen / sã sēj'r e -ka do lî: fo-tøl: mæ, hu-dan't do wël
skyl mæ fu:r, te e hå - te kresten hans kow' danç hå fot bø:rbe-tangls /
e ska lów: ða, e e liså ræ:nfare, som do ør, når e e we sã:'n nøj, å sã
ka ða jo enen-tenç skix' - ja: han wil, ðse gi'mæ en onç-skyll'neç sã -
"ðe e ðo ðançmæ da nst' te!"

Foling

næj de wa wal namç å six de, hwic de war en højst - når en højst sku
ha føl'?

ja/ ja de wa jo møj' al-mençelic, te wi wo:qæð mæ:' em.

hwøfu gjòw: i sã de?

ja di sã: jo, te ðasom e føl'^{danç} kam' i e ham:, sã blòw en kwøl'/ de sku en
jo pas o:' da.

jamçn de gjow: en wal ðse?

ja, de gjow: en, ðasom en kam' i e ham:/ mæn wi hå da fa:r hat jèn', ða
hå lå:' ù:ð å fot åm e næt/ de hå jo da lî: qòt qo:'n.

hwans sku i sã gy we sã:'n en føl', når ðen wa lî: føj'/ sku i itj gy nøj
we:' en?

jow', danç fek wal nøj brøj' smør !

e øq' sku danç ençtenç ha?

næj', e't e weð' da/ de hå wi alçer qjow'.

mæn di smo:' kal:, ðam: qjow i da nøj we?

ja di fek nøj romjèlk.

gnøj i em itj å:' mæ nøj hal'm?

jow:, de wa lisom en wa ðægtiq tøl ! de behhøwest da't.

- Fejl ved
høste hwa føj'l ku en højst ha?

hwa føj'l en ku ha: de e sançmæ e't - de kan e e't rænç ðp/ de e liså manç,
som ða e wøj:-taw:lør!

do hã da hêt, di ku blyw fo, fãnen? hwas æ de?

ja hwa de'æ jo ɛ blo:'ð⁺ - blo:'ð.ãm-lø:'ð⁺, da stan:ser/ de ka wal e't wæ:r
hant.

hwò-dant wì:st de æ sã?

sã blywɛ di styw:bjènɛ, æ di ka da òsɛ blyw: sã:'n, di ka e't qo:'ɛ.
æ'ða nøj æ gy we de?

ja de hã:' wi da ɛn ren:gor tɛl ! ka do e't hòw: ðe? (VK: næj: de behwæw
æ ða enɛn ren:gor tɛl/ de ka æ'ða gjør) - ja de kan'æ òsɛ no, man for-
han/ pæ ren:gor, da boweð da:r.ò'p, hwò mi fá:'r han boweð/òðæ: hwò se:'-
nius boweð (VK: næj dam kãve't hòw:) ja han wa da klo:'q man' i huxrop
i manɛ, manɛ o:'r (VK: no pæ ren:gor, ja-wɛl, jow') - de lóweð han da á:'/
(VK: no gjow: han de?) - ja næ:'r/ (konen: ja man æ ka da hòw:, martin,
jènɛ skamølsen, han ku-ri:'rɛð da) - ja, ja .

gjør'i sã jènɛ?

ja de æ ako-rã:'t de sam:.

hwant gjør'i sã?

de æ á strý:q ɛn læns po ɛ røq:-rãð (VK: ja lì:q fræ:' ɛ ni:psor á hi:lɛ
wèj' hi:'l ùrð læns á ɛ - ɛ hã:l.)

it hant?

næj'/ klæ:m ɛð qòt sã:'nt.

i ska it sèj: nøj?

(VK: næj', næj-næj)

jo:w, de kinɛr do qòt?

næj de hãr æ al:driq læ:'r, man pæ ren:gor sã: da al'ti, te han sã: nøj.
(VK: no gjow: han de/ æ hã ku-ri:'rɛð manɛ ða / æ hã al:driq sã:' ɛn ùxr)
næj man de æ ða òsɛ nøj hom:boq/ de'æ sã de !

ɛn ka òsɛ wæ wawɛr/ hwans gjør' ɛn sã?

dam stã jo á slen:rɛr i ɛ bo:'s.

æ de ɛn slãm' fèj'l?

ja/ de ka ɛð blyw: / ja de æ manɛ o:'r, sin æ hã sit'ð de ka blyw: sã:'n,
te ɛ swe:'ð ðe drywɛr á:' ɛm.

hwa-fu:r hi di sã wawɛrɛ? æ de fu-de, de æ lisom - -?

de mo ɛð wal wæ:r/ di stã:'r, lisom di - -.

i ɛn waw'?

ja.

æ ðær ajeŕ slæm: fèj'1?

ja de æ jo ða slæm' å wæ krø:b-bejer.

hwans gjø'di så?

så tå di ix ɸ krø:b, å så gixr så:'n ɸn knøk.

hwans trow'ɸ ðo, ða æ gronj' te ðe?

de - weð' do de? (VK: næ:j, de weð'hèl'ør e't) æ weð' e't, åm de æ nøj loft, ðær -(VK: di gixr så:'n ɸn knøk).

æ ða nøj å gy'we de?

de trow'r æ e't/ de hår æ aļ:dri hæt, ða æ nøj å gy we:' ɸð/ ðan ka nåk stèl ɸn bo:'s så:'nt an' - ɸ krø:b så:'nt an', di ka e't gå:b ɸw'ør ɸn / - så sèj'ør ði jo, te ðe ka e't ù:ð-ar:t sæ så:'nt,

æ ða nøj, ða hixr, di blywɸ hwinsk?

ja.

hwò ðant gjø'di så?

ja hwa gjø di e't ! de'æ ɸn hi:'1 naj:n tenj' / wi hå:ð jèn' ɸŋ-gån', ða sku fu:r ɸ beŋør/ de håd ða næ:' gon ilj: tæl ða/ de'æ be-stamt/ ðanj' bòðe slow' å beð' å hwì:nt å gjow sæ tæl/ wi mot ha ɸn fræ:'.

æ de nøj, ða ka ku-ri:'røs?

de trow'r æ be-stamt e't/ æ ɸòl: ɸnli: mæ ðe sam:/ æ sku jo ha bjèr'ɸð ɸn hajt.

di ka òsɸ blyw: så:'n, di ranjɸr ma ɸ wìxn?

ja, de'ær å wæ lòbšk/ ðam: si:st tòw' hajt:st, æ hå:ð, di wa lòbšk !

æ de så ɸn fèj'1, ɸ hajt:st hå:'r fra be-gynj'ølsøn å:'e?

nøj'.

èlør de ær ɸ manj'ɸs skylj'?

de be-hòw'ør e't å wæ ɸ manj's skylj'/ de ka kom: we:'ɸ, te di blywɸ fo-skrè'kèð, å så sejr' ɸð i'ðem.

hwans war' ɸð, do kalj:t ɸ bonj: æ ɸ wìxn?

ɸasad'ør.

å ɸ si:ør?

ɸ haw:rør?

å så war' ɸð, do så: åm' ðem, te di ranj lòbšk, man do brojt' no ɸn naj:n ù:ð-trøk/ do så, di lòbškèð.

ja lòbškèð, ja/ ja de æ så:'n lisom - fu de kam' så:'n suggɸ-siw'/

li: di tow ɣ majt fra'ma/ ʔ ɛ sòd̥t̥ d̥a: m̥a nu l̥ɔ:s haw:rɔr/ de wa al-s̥a
fa:rliq, m̥an - -.

m̥an ku s̥a:'n en par h̥aj:st s̥a ìt̥ blyw rolɣ i-jèn?

n̥aj', de ku'di e't.

Bageovnen.

hwas f̥y:rɔd̥ i m̥a?

m̥a penj:/ wi h̥a:d̥ s̥a:'n ɛn h̥a:'n l̥aŋs po ɛn di:q m̥a bì:l, ʔ di bl̥òw sawɔd̥
òp s̥a:'n h̥wa tređi o:'r/ de wa we:' ʔ ku sl̥a t̥èl te ɣ ow'n.

do ka ìt̥ how:, i h̥a f̥y:rɔd̥ m̥a t̥òr'ɣ?

jo:w ɛ kan, m̥an n̥a d̥a wa n̥ak a de, s̥a -/ de wa gu:' te:' ʔ brenɣ, ʔ de'wa
jo biliq/ wi wa t̥òw', d̥a wa f̥èlɣ ʔm' ɔd̥, ʔ s̥a skilj: wi de aj' tilɣ f̥òr:-
o:'r, ʔ s̥a n̥ar de bl̥òw w̥ej:rɔd̥, s̥a ku wi be-qynj: ʔ bro:q ɔd̥.

h̥a do s̥a sit, di h̥a s̥òt t̥òr'ɣ ɛn' i ɣ ow'n?

ja, de h̥a:'r ɛ / di bl̥òw stab̥elt s̥a:'n po ɛn be-stamt m̥a:d̥, te d̥a wa n̥òj
tr̥èk ìx ɔm, m̥an de'a s̥a l̥aŋ: si:n.

m̥an do ka da hòw: j̥è ow'n?

ɛ ka hòw: ɣ, te mu:'r hon gj̥em't alj̥ti ɣ n̥òd'ɣer i ɣ ow'n, ʔ wi 'wa jo e't
alj̥ti mi:r ɛ:rliq, ɛn - -/ ɣ w̥ej' fo-bix ɣ - als̥a ɛn' i w̥ò kamer, de wa
l̥i: fo-bix ɣ ow'n/ d̥a ku wi d̥a no q̥òt f̥enj̥ t̥èl ʔm' ay'ten, ɛnen wi q̥ik ìx
ɣ sanj̥ (konen: d̥a bl̥òw jo òsɣ b̥a:q̥ɔd̥ manɣ) ja d̥a: 'wa manɣ.

ka d̥o hòw:, hw̥ò-dan't je ow'n so ùx̥d̥ s̥a? h̥a do f̥y:rɔd̥ ìx ɛn si:'l?

ja ɛ h̥a wat maj te:' ɔd̥/ ja de h̥a:'r ɛ.

- wa d̥a: s̥a ìt̥ en ʔsk-rom' n̥èjen-onj̥ɣ?

n̥aj de kam ùx̥d̥.

h̥èl'ɣer ɛnen ka-na:'lɣr i ɣ lòwt?

n̥aj de kam òw̥en-ùx̥d̥/ ja de wa òsɣ mar'kɔliq, de ku q̥o:'ɣ.

ɣ r̥o:'q de kam ùx̥d̥ a ɣ da:'r?

ja/ te de e't branj ɣ h̥uxs 'ʔ:'e! de ɛ d̥a:lame e't te:' ʔ fo-st̥a:'e/ ja
ɛ trow'r i-l̥i:-wal'e, wi h̥a:d̥ ɛn ʔsk-skof, l̥i: far ɣ da:'r bl̥òw lot,
l̥i:q ɛnen ɣ da:'r/ de trow'r ɛ/ de bl̥òw stap̥ɔd̥ ni:'r, ʔ s̥a wi tow ɔm
ùx̥d̥/ de trow'r ɛ be-stamt, d̥a war.

broj't i ʔ r̥o:q n̥òj i ɣ sko:sten?

n̥aj', de kan ɛ e't hòw:. (konen: de h̥a wi gjow'/ da slaq'tɔd̥ wi jo m̥oj'/
wi slaq'tɔd̥ s̥a:'n fli:r fu:'r ʔm' ɣ o:'r, ʔ h̥an: de jo òp/ s̥a wa'd̥a jo
n̥òj, wi broj't te:' ʔ r̥o:q m̥a/ ɛ trow'r, de wa ɛn slaws pinj: ɛlɣr n̥òj -.)

Meddeler: Martin Ringgaard, f. 10/12 1885
i Skyum. Bor i fødehjemmet,
hvor også faderen og måske
farmoderen var født.

Valdemar Kjeldgaard, f. 1898 i Ullerup, supplerer.

Optaget 24/6 1965 af Torsten Balle . Aflæst og oversat af samme.

Indhold:

	s.
Presentation...	1
Markarbejde.	
Møg køres ud.....	1
Møddingkniv	2
Pløjning	3
Agre ..	4
Hævning, tromling, såning	5
Rodfrugt.....	6
Høslæt	6
Tørv	9
Høst	10
Høstskikke	13
Korn i stak og i lade	13
Tærskning	14
Kastning, rensning.....	15
Pasning af kreaturer og heste...	16
Kælvning	20
Foling, fejl ved heste	21
Bageovnen.....	24

Bemærkninger:

Skyum var før herredssammehlægningen et særligt kongeligt birk. Både meddeleren og suffløren er af gammel Skyumslægt (Ringgård og Kjeldgård ligger i Skyum)

I meddelerens dialekt er der ingen påvirkning fra rigsmål, bortset fra ganske enkelte stående vendinger eller hvor et udtryk har en særlig eftertryk (i mange, mange år).

Der er fuldt vestjysk stød, også stød i aw'tɛn, alj'ti, æŋ'kølt, sām'ti, ten'tɔst (tiest s.8), wèr'køliq.

Ikke, intet hedder altid e't (som i Sydty). hårdt hedder hōwt (Nordty hot), havde hā:đ, hāđ: (Nordty haj:), på no, dog to gange epō og tre gange o (som ofte i Sydty), men altid i samme forbindelse: pas o: 'e - passe på.

Som overalt i Ty bruges som ubest. pers. pron. den (dæn, dɛn ɛn) = man, jeg, altid ubetonet uden stød.

Der er mange eksempler på stødtilkømt mellem småord, også hvor det sidste ord ikke begynder med åben, stemt konsonant. I disse tilfælde kan der ikke finde nogen overtrækning sted, så stødets plads er sikker. Det er karakteristisk, at den vokal, første ord ender på er kort og har samme kvalitet som foran vestjysk stød. Der er derfor ikke noteret længde. Eks.: ku'æ s.3, så'en (de æ sã'ɛn naj:n ten' (i mods. til så:'n - sådan)), wa'pđ s.10 (war'ɛn s.7,15), ka'da. (ikke đ) s.12, de'hå s.12, de'æ s.12, ka'æ s.13, ku'di (ikke d) s.24. Der er ikke stød, hvis sidste ord er fx. han.

Nogle ord har vekslende udtaleformer, fx. fik, fek, fèk; manɔ gån', manɔ gån:.

Meddeler: Martin Ringgaard, f. 10/12 1885
i Skyum. Bor i fødehjemmet, hvor
også faderen og måske farmoderen
var født. (Valdemar Kjeldgaard, f. 1898 i Ullerup, supplerer).
Optaget 24/6 1965 af Torsten Balle hos Valdemar Kjeldgaard i Skyum.
Aflæst og oversat af samme.

Præsentation

Hvad er det, du hedder?

Jeg hedder Martin Ringgaard.

Og hvad tid er du født?

Ja det bliver jo 30/12 1885, der hvor jeg bor. Der er min far også født.
Jeg vil tro, at min gammelmor er det også, men det tør jeg ikke.

Markarbejde.

Møg køres ud

Hvis vi nu begynder om foråret?

Da begyndte vi jo med at køre møg. Dengang kunne det jo gå. Langere her
på tiden da var det jo ikke moderne. Da skulle det jo ud om efteråret,
men det var så det - og så harvet op og så. Er der så mere?

Ja for nu skal jeg have et vide, hvordan I bar jer ad med at køre møg ud.

Skal det være sådan, som jeg har lavet det? Det kan jeg bedst huske,
for jeg var ene på gården og fyldte selv og søredte selv og plojede
det selv ned.

Havde I så en særlig vogn til det? Hvad kaldte I den?

Ja det var da møgvogn - altså fra ældre tid af, da havde vi altid to,
der blev brugt til møgvogne, men så mange vogne dem ville jeg ikke have
i hus. De var sådan nogle - med almindelige sider ved dem, jernhjul
og så videre.

Du kan ikke huske vogne med trækjul (trænav)?

Nej, det kan jeg ikke. (Valdemar Kjeldgaard = VK.: Ja med trænav?)
Jo, vi havde nok en enkelt af dem. Det ville jeg tro (VK.: Sådan var
der en her, da jeg kom her). Jamen det havde vi nok også. Jeg kan huske
dem sidste - dem ældste, jeg solgte, de blev solgt der under den første
verdenskrig. Der kom en opkøber. Han købte to, og de kom ibagefter nok
andre. Ja det var forresten en gammel skyumbo, der købte dem. Han hed
Søren Hebsgård.

Sådan en møgvogn, kunne den så også gøres til en lang vogn?

Nej, det havde vi to andre til. Dengang da havde vi vogne nok!

s.2

Havrerne de så ud ligesådan som på en almindelig vogn?

Ja. Selvfølgelig de gik jo ikke så nøje til. Vi slog et par fja:ll
sammen til siderne. Det var selvfølgelig mange gange, det var sådan
noget selv gjort værk.

Hvad lassedde I så med?

En greb.

En almindelig greb?

Ja (VK.: Drængreb.) Nej det var for stort til mig. Nej vi brugte sådan
en almindelig fyldegreb.

Møddingsniv

Du har aldrig hørt snak om en møddingsav?

Nej, men en møddingskæde - en møddingskniv. Det var jo en - og den lænede.
5 kvarter.

Var der så tænder i den ligesom en søv?

Nej det var der egentlig ikke. Det var sådan nogle - hvad skal vi sige -
der var sådan nogle hak ind i den. Så gik der en 4-5 tommer, og så kom
der én igen.

Var den ret bred?

Ja det var sådan på en 3-4 tommer. Det var sådan én, der kunne skære om-
trent i bund.

Var der så et håndtag i den ene ende?

Ja ved overenden .

På tværs?

Ja ja.

Så stak i den ned og - ?

Ja og så skar borten af.

Hvordan fik I det så af??

Der havde vi jo en møggreb - krumgreb - til det - til at lægge af med.
Havde I en bestemt slags greb til at sprede det med?

Nej, det brugte vi en fork til - en firegernet. Det skal der til.
Sprede du også selv så?

Ja. Der var ikke andre til det dengang.

Var det ellers almindeligt, at det var karle eller mænd, der spredte?

s. 3 Det var jo ligesom gårdene var store til. Jeg købte jo gården af min
far, og det var altså betingelsen, at de skulle blive ved mig. Jeg var
jo ungkarl og tænkte ikke på at blive gift. Det kom jo siden!
(VK.: Ellers var det vel pigerne, der spredte meget).
Ja de gjorde det jo da, men det kan jeg nu ikke huske da.
(VK.: Kan du ikke huske det - at pigerne spredte møg?)
Nej, for det stund, jeg - det tid jeg kan huske, da har jeg altid haft
brødre nok til at lave arbejdet, altså i min fars tid.

Det var jo, ligesom der var piger til.

Ja i større gårde, der brugte de dem jo?

Når så meget er spredt, skulle det så ligge derude?

Nej så skulle det ned.

Med det samme?

Ja.

Pløjning

Så skulle I til at pløje?

Ja. Og det var jo med en plov - en enkelt plov og så et par høste.
Hvor tidligt begyndte du at pløje? Hvad tid lærte du at pløje?

Ja det - - det kunne jeg, inden jeg var konfirmeret da. Det er helt
givet .

Hvem lærte dig det?

Ja det gjorde min far selvfølgelig. Om ikke mine brødre gjorde det.
Det er muligt.

De var ældre end dig?

Ja jeg er sådan nummer fire eller fem i selskabet.

Når I nu skulle til at pløje sådan en mark, hvor begyndte I så?

Ja vi begyndte selvfølgelig ved den ene ende. Det kan jo ikke blive anderledes! Vi havde jo en ager ad gangen. Det var altid reher syv favn. Nu er de fire-fem gange så brede. Det er så en anden ting.

Når I så begyndte ved enden, så kørte I op langs ad ageren?

Ja, isænnen en fure.

Niðt i?

Ja eller - eller også - det var ligesom de skulle kaste det sammen eller ud til.

Hvad skulle I så passe på, når I pløjede?

Ja vi skulle jo passe på, at furen den var lige, lige bred og lige dyb.

s.4

Hvordan gik hestene?

Jo en i furen og en på landet (det unpløjede).

Agre

Så var der noget ved enderne?

Det var hovedageren.

Det skulle så pløjes til sidst?

Ja, og det var jo ligesådan. Der var der jo mange af dengang. Vi havde tre eller fire hovedagre i marken sin længde. I dag pløjer vi helt igennem.

Hovedageren, pløjede I så den for sig selv ved hver ager?

Hver tagt.

Hvor meget er en tagt så?

Ja når vi har 30 tønder sæde og seksmarks drift, så er det jo 5 tønder sæde cirka i hver.

Der er noget, de kalder en agerlange. Hvor meget er det?

Det er, ligesom agrene er lange til. Det kommer vi ikke udenom da.

Men hvis de nu siger, det ligger lige en agerlange fra gården. Er det så også forskelligt, efter som agrene er lange til, eller det er sådan et bestemt mål?

Det kan ligge i så mange ting, for én tagt - - det er ligesom markens struktur er. En tagt har - det var der i alt fald til vores da - havde agre, der var over 100 favn, og andre var på 80. Så var de bredere.

Så en agerlange det bliver så der imellem 80 og 100 favn?

Ja, sådan noget. (VK.: Det kan der vel ikke siges noget bestemt om, for - (en agerlange, det er - den er jo 280.) Ja det er vores også nu!

Når I nu pløjede, blev der så ikke nogle hjørner, der ikke kunne pløjies?

Åh, det var jo ikke ret meget. Så skulle de graves da. Det var jeg nu ikke så slem til, men min far han ville hellere have det lavet.

Harvning

Nu er vi færdige med at pløje. Hvad skal vi så?

Ja så skal det slettes over - eller harves over. Det brugte vi jo tent (ti en træharve til om foråret, og så skulle det tromles. Nu er vor jord jo stærk jord, så det skulle vi jo passe noget på.

Hvor stor var sådan en træharve?

Ja der var en 40 tønder i den - i det visse (helt sikkert). Det var jo noget stort værk, for det var jo så tungt at trække.

s.5

Tromling,
såning

Og så skulle det tromles, Hvad kaldte I den, der går rundt?

Ja det var jo trillen. Den skulle jo helst være af noget hårdt kind. For jeg kan da huske, vores det var sådan en - det var en magtig stor, for vi havde jo stiv jord - magtig stor tromle.

Er vi så færdig til at så?

Nej, nejnej. Det skal harves op igen.

Hvordan skulle det så harves?

Ja vi kalder det jo skrås eller skak.

Nå I siger også skak?

Jah, den almindelige udtalelse det var jo skrås. Og så ned med kornet. Så såede vi.

Har du været med til at så med hånd?

Nej, det har jeg ikke. Min far såede et års tid eller noget med hånden, men så fik vi radsåer.

Ja, men du har da set, han har sået?

Ja, jaja, i mange, mange år. (VK.: Har du virkelig ikke sået med hånd?)
Nej, det har jeg ikke (VK.: Det har jeg gjort. Ja jeg har da.)

Hvad havde han så kornet i?

Ja det var en sædeløb. Dem første vi havde, de var jo bundet, altså med holm. Så fik vi jo zink- , for vi skulle jo blive ved at have sædeløb. Når vi skulle så gode (kunstgødning), så var det jo med hånden. Det var det da at begynde med.

Var det alle slags korn, han såede med hånden?

Ja, ja.

Hvor meget såede han så i?

Ja, det var jo deher - mindst en tønde havre i en tønde sæde.

Og byg var det ligesådan så?

Knap så meget. Jeg ved ikke af - de såede mere dengang, end vi gør nu, men det er jo radsåeren, der gør det.

Havde I andet korn end havre og byg?

Ja vi havde rug også. Vi havde brak.

Havde I brak også?

Ja men det var altså ikke - ja ikke siden jeg fik gården. Nej det havde vi ikke.

Har I også haft hvede i gamle dage?

Det var ikke ret meget. Jeg har haft hvede flere gange, men ikke i min fars tid. Men han havde jo altid noget veldigt rug. Det blev jo sået i brak.

Når kornet så var sået, hvad skulle der så laves mere. Skulle det tromles igen?

Ja, det skulle jo -. Ja der var jo noget der med - om jeg skal sige det - at vi skulle jo holde igen med at så, så længe til ukrudtet det kom, sådan at vi kunne få noget af det drabt. Der var jo ikke andre - .

Hvordan slog I så det ihjel?

Ja vi såede ikke før. Det var sådan almindelig. Det var der først i maj måned og somme tider mere sent.

Så blev det slået ihjel, når I harvede?

Ja, og så fik det jo en omgang igen med sletharven, sådan lige inden det kom op, og så tromlet.

Rodfrugt

Hvad skulle I så til? I var jo ikke ledige?

Nej, det var jo rodfrugte, og det var jo trals dengang. Vi såde noget i, og det var ikke til at skille ad.

Hvordan såde I det dengang?

Jah jeg tror alligevel, jeg har haft en dobbelt såmaskine til det, siden jeg fik gården, men ellers i min fars tid det var sådan en bitte maskine, vi selv skubbode.

Sådan en bitte tremaskine?

Ja ja.

Havde I ret meget i din fars tid?

Nej, nej.

Hvad var det? Var det kålrabi?

Jah. Lange turnips og sådan noget.

Du kan ikke huske, I plantede den ud.

Jo, noget da. Jah men da var der ikke ret meget rod (roer) her. Jah, det kan jeg godt huske.

Heslet

Men så kom der jo ha næstefter. Havde I meget ha?

s.7

Jah, det var jo ligesådan. Vi havde en tagt.

I havde ikke eng?

Jo noget krumme. Der var et par tønder søde i engen, men det blev også slået med hale.

Var det så ens at slå?

Nej, minsyv var det ikke. Da fik vi vor lære - ved at slå enghe.

Hvordan skulle I så særlig bare jer ad, når det var enghe?

Ja hvad, det var jo at stryge så nær ved jorden som muligt.

Helcen skulle stå ens?

Jah, det kan jeg såmænd ikke huske. Vi har aldrig slået enghe i min tid (mens jeg ejede gården). Men engen blev altid slået. Der var ikke ret meget, men det skulle jo bjerres hjem.

Blev det sat i stak?

Ja, det gjorde.

I samme slags stakke?

(Martin Ringgårds kone: Enghe det blev da ikke sat i stak.)(VK.: Det var da lange stakke).
Ja, det var lange stakke.

Der er nogen, der siger - der ikke satte enghe i stakke.

Det har vi vel også før - taget det hjem uden at stakke det, men som regel så blev det sat i stakke.

Også i lange stakke?

Ja. Det kan jeg godt huske nu, når du siger det. Det er sønne - -.
I brugte også lange stakke til agerhoet?

Nej, det var runde stakke. Altid runde stakke.

Hvad havde I over stakkene, for /at/ de skulle ikke blæse væk?

Ja te det var en snor eller en - det var jo sime dengang - og så nogle sten i det. Det var altså til at begynde med. Det varede jo ikke ret længe, inden vi fandt på, at vi kunne ligeså godt sno en vase og så hen over. Det holdt jo lige så godt.

Hvordan snoede i den?

Ja, det var jo ved at rykke ud i stakken og så - .

Snoed I så med hånden?

Jaja.

s.8 Ikke med en riv.

Ja det kan vi også gøre da, men - det var vel det nemmeste. Vi brugte jo da begge dele der.

Skulle der så noget nedenunder, et underlag?

Nej.

Hvordan skulle høleen stå, når I skulle slå hø? Var det ligesom når I høstede, eller skulle der skæftes (stilles) lidt om ved den (ændres lidt ved den)?

Nej, det har jeg aldrig set, at der er blevet skæftet om ved en høle. Vi skulle nå jorden ved høet.

Høleen den kan jo stå lidt forskellig - bladet?

Ja det var under eller over hugget.

Eller i hugget?

I hugget, ja. (VK.: Den er gorrig. Når det var under hugget, så var den gorrig (tog mindre ad gangen)). Det var jo bedst, når den(man) skulle slå hø, at den ikke tog for hårdt for.

Men til korn der kunne det vel ikke give (gøre) så meget?

Nej, der var det jo om at gøre, den tog et skridt af (ad) gangen.

Når så høet blev tørt, så skulle i til at have det hjem. Kørte I så i en lang vogn?

Ja.

Hvad kaldes det, I gør vognen lang med?

Ja det er en langvogn. Er det langjern?

Langjern eller - du sagde det først - Det er også ret.

Langvogn. Ja. Jeg tror nok, vi brugte det udtryk.

Så brugte I den ligesom til høst? Så var der sat noget ovenpå?

Ja stangerer med knage i.

Hvem forkede så?

Jah, det gjorde den stærkeste som regel da. Det var jo tentest (tiest), at det var mig, der var det da. Ja ikke fra gammel tid af da.

Hvor kom det så hen, når det kom hjem?

Som regel på loftet.

Var der nu mere, end der kunne være på loftet?

Det var så forskelligt, ligesom der var hø til, ligesom der var avl til. Da der var gået nogle år, da ville jeg jo helst have det i laden. Jeg tykte, det var bedst.

s.9

Tørv

Når så høet var inde, havde I så mere at lave om sommeren?

Ja te vi skulle jo da ælte tørv.

Nå har du også været med til det?

Å sæneme ikke ! Det har jeg været med til i mange, mange år. Det var i Villerslev mose.

I havde et skifte så?

Ja vi havde to dernede. Jah det sidste år vi æltede tørv, da - vi plejede ellers at have en ekspert til at bruge skovlen - vi sejlede jo i sådan to - to store kasser. Vi skulle tage det ude på blankt vand - men sidste år da kunne jeg ingen få til det. Da måtte jeg selv i vandet.

Nå vandet blev ikke ledet af?

Nej.

Hvordan fik I det så op?

Ja vi havde sådan en magtig stor skovl. Så gravede vi jo ind i brinken, og så begyndte at tage af den her skovl. Det blev så væltet over i en kasse, og så stod der en og æltede det. Vi var altid fem mand.

Hvad æltede den med?

Med benene. Ja og så en skovl.

Når det så var æltet færdig?

Ja så kom det jo i en bær og så ud på landet (jordfladen) - i en form. Ja de første, det var jo en jævn. De brugte en jævnskovl.

Var det i form?

Ja det kom vi til da, men de første mange år - ja te jeg kan da huske, jeg var da med lige fra dreng af.

Først du kan huske, så lagde I det bare i et lag?

Ja lige væltede det af på brinken, og så var der en til at jævne det id.

Og så når de blev tørre?

Så skulle det rejses.

Skulle de så ikke skæres i stykker?

Nej det blev gjort med det samme.

Hvordan rejste I dem så?

Ja det var jo at sætte dem på enden sådan.

s.10

To og to?

Ja sådan en rand (række). Sådan blev de ved hele vejen igennem. De stod imod hinanden.

Kunne de så blive helt tørre?

Nejj. Så skulle de stakkes. Nej det var sgu noget strengt noget.

Satte I dem så i lange stække, ikke i runde?

Mest i lange stække. De kunne bedst holde.

Og hvor mange skulle der i sådan en stak?

Det var, ligesom stakken var stor til!

Fandt I somme tider noget andet nede - noget skent (interessant) noget nede i mosen?

Nej ikke andet end træ - mosetræ. Ja dem fandt vi mange af.

Var det så eg noget af det?

Jah det var jo sådan noget gammelt råddent skidt. Det slog vi - ja vi tog det da med hjem og brændte det. Men der var da ikke sådan noget virkeligt mosseg.

Hvor kom tørvene så hen, når de kom hjem?

Ja vi havde et hus til dem, i alt fald først jeg kan huske. Ellers kom de jo på loftet.

Blev de så lige væltet ind, eller skulle de sættes?

Jah der skulle sættes en rand (række) op, sådan at vi kunne gå imellem dem da.

Hvor mange tørv brugte i nu?

Det var mange. Se når jeg skal helt tilbage, så havde vi aftagtsdolk, og de fik flere løs tørv, så det var ikke altid, otte dage kunne slå til til at sælge tørv. Vi skulle altid hjemmefra klokken var fem om morgenerne, og vi kom hjem, den var ni om aften. Ja der var jo den bitte mil.

Når I så var færdige med tørvene, var det så ved at være høst?

Nejj, det skulle det jo ikke være da.

Så var der ikke noget rigtigt at bestille så længe?

Ja hvad var det vi da lavede? Det ved jeg såmænd ikke. Jeg tyktes altid, der var nok! Det er ikke sådan som nu. Nu har jeg intet at lave!

Høst

Hvad tid begyndte høst så?

Ja der kommer noget igen. Det er jo, ligesom kornet var modent til!

Det mest tidlige, du kan huske?

s.11

Jah, vi har jo da før haft opskåret i - midt i august, men det har i alt fald været noget tidligt.

Hvad slags korn begyndte I så med?

Ja det var som regel byg da. Vi havde - fra gammel tid af da havde vi jo ikke andet end seksradet byg. Jeg har vel haft gården i et års tid eller to, da jeg købte torad (torakket) byg, og det købte jeg af Per Overgård - jeg ved ikke, om du kende Per Overgård i Skyum - og han kom og leverede det. Og så sagde han: "Nu må du love mig, Martin, at det bliver ikke sået inden den 22. maj." Nu skal det helst sås den 22. marts! Det var altså guldbyg.

Hvorfor havde de nu seksradet byg og ikke toradet byg i gamle dage?

Det var der intet af dengang. Det så vi aldrig.

Hvorfor mener de så, det toradete byg er bedre?

Det giver mere. Det var vi fræc med det samme, så snart vi kom til det andet. Vi havde da begge dele til at begynde med.

Du kan også huske, det blev sildig høst?

Ja. Det kan jeg da. Jeg kan da huske i 1907. Da var jeg henne ved en nabo at hjælpe at køre korn 3. juledag. Ja vi fik vores bjergget da, også godt. men der var mange, der gjorde ikke.

Hvor mange var I så til at høste?

Ja der kommer jo noget igen. Dem sidste åringer, da jeg var karl hjemme, da

høstede jeg ene avlen! - jah men det var en bitte gård - og havde to piger
ibagefter mig, og så gik det strygende.

Hvor gammel var du, da du begyndte at høste?

Ja jeg høstede da ene, da jeg var 18 år da.

Hvor mange tønder sæde?

Ja hvad, når vi havde otte-og-tyve tønder sæde, og så havde vi
korn i det hulve.

Tykte du så, det var strengt?

Nej. Det regnede jeg aldrig. Det skal jeg love. Det er ikke for at præ-
le da.

Joh, for der er jo mange af de unge, der siger nu, at de tykte, det var no-
get forfærdeligt noget.

Jamen de kan heller ikke høste. Jeg havde en historie fra Skinnerup. Der
var jeg forkarl. Vi skulle til at høste rug, og det var nu noget forfærde-
lig svært rug. Så havde vi en andenkarl. Det var sådan noget et bitte
egensindigt menneske. Han gik der og råbte om, at "Ikan sagtens. I bru-
ger høleen. Vi skal gå her og slide i negene!" Så siger jeg: "Jamen du
kan få høleen, så skal jeg nok - - og du må gå iforaf (foran), så kan du
sammen leve så meget, du vil." Og han får så høleen, og han gav sig jo
i det, men han havde ikke gået to skår, inden han var færdig. Han jagede
jo høleen i jorden! Så kunne - -.

s.12

Hvis I nu blev først færdige, kunne I så ikke drille nogle af de andre?

Nejj, det var ikke så almindeligt.

Med at stå og klingre på høleen?

Jah, det kunne vi så gøre da, men - det ved jeg såmænd ikke af.

Så skulle nogene sætte sammen. Hvor mange satte I sammen?

Fire. Nej at begynde med, da var det vel nok tre. Det er sådan noget -
når jeg skal tænke helt tilbage, så brugte vi tre, men ellers, så snart
jeg kom til, så var det fire, for de kunne jo bedre stå, og det var jo
det, der var formålet med /det/. de skulle.

Og de skulle vel også siden bindes om?

Ja vi havde jo sime til at binde - eller også halm, vi knyttede. Det var
sådan - det var, ligesom vi havde til - men som regel havde vi da sime til
at binde to neg sammen.

Hvor fik I simen fra?

Ja det havde vi jo nogle til at lave.

Du har ikke selv snoet sime?

Nej, så kunstig har jeg ikke været. Der var mange, der gjorde det. Det
var der da.

Hvad kaldte I sådan to, der var bundet sammen?

Ja det var toneger.

Hvorfor skulle de i grunden bindes om?

Ja for de kunne ikke holde sammen, når de er håndbundet - et neg. Det
var da derfor.

Her havde I vel altid så langt korn, at det kunne bindes?

Ja. Det havde vi. Jeg kan da huske, vi har haft en virkelig skidt avl,
men det har nu været sjældent.

Hvad kaldte I så de lange rækker?

Ja det var rader.

Var det så piger, der satte i rader?, eller I gjorde, dem der kunne bedst?

s.13

Jah, det gjorde vi jo som regel. Se var der en mand, der skulle ingenting bestille, så kunne han jo gå og sætte i rader, men det har jeg da nu aldrig observeret, at jeg kunne blive fri for. Men det var da for resten ikke så længe efter - siden jeg fik gården, da har vi ikke høstet andet end (mere end) en gang - et år (med to) - og det var i 1911. I 1912 da fik vi den - da lejede vi et aflaggerapparat.

Høstskikke

Så skulle I til at have det hjem. Holdt I ikke noget bojle først, når I havde ønsket?

Jo, det var jo sådan - bojlet det var jo ikke så stort. Det var da alle /de/ øbleskiver, vi kunne spise og sådan noget. Men det kalder vi jo ikke bojle, sådan en bitte - -.

Men det var da alligevel en skik?

Ja det skulle vi have! Det er ikke fri for, vi får det ikke endnu.

Du har ikke hørt om, at der var nogle, der truede med at høste kålen?

Nå sletkålen (agerkålen)?

Nej kålene i haven?

Nej, det tyktes jeg ikke, jeg kan huske noget om.

Så skulle I til at høste det hjem. Hvad kaldte I det sidste læs

Ja det var jo kvadelæsset.

Hvorfor hed det sådan?

Det kan jeg ikke sige dig. Det kan jeg bestemt ikke.

Skulle der nogen op at høste på det?

Ja dem der var i marken, de kom selvfølgelig da med hjem.

Skulle I så have et bitte bojle igen?

Jah, noget havde vi da. Det kommer jo igen. Bojlet det var jo et bitte familiebojle.

Dem der havde været med til det?

Jaja. De var da med.

Ja også, hvis der havde været nogle naboer, der havde hjulpet til?

Jah, det naboer om høst, de! - De er jo ondtaget - på sin digeside.

Korn i stak
og i lade.

Når kornet skulle ind, hvor blev det så sat?

Ja det kom i la- - nah, det var både-og. At begynde med da satte vi det da nu altid i stak - det hele.

s.14

Der skulle vel lægges noget først

Ja. Vi lagde jo noget halm i bunden.

Hvad kaldte I det lag?

Ja det var stejlen.

Og så stakken ovenpå stejlen. Hvordan skulle de lægges, nogen?

Ja de skulle jo ligge sådan, de vendte - - røven ud. Nej vi kørte altid i stak, fordi vi skulle have stor tærskemaskine. Det var nemmere at få det ind, få det til det.

Lagde I noget over stakkene?

Det var, ligesom vi skulle tærskte til. Kunne vi få tærsket dagen efter, så skulle vi ikke da, og ellers skulle vi jo have et lag halm over.

Det er alligevel svært nok (mærkeligt nok). Jeg havde ingenting at skulle have sagt, da jeg kom. Nu tapper han mig! - Ja det slår dø vel fra?

Det slår jeg fra bagefter! Skulle negene bindes på en særlig måde, hvis de skulle bindes til stak?

Nej. Jo tonegene skulle, men det varede jo ikke ret længe. De skulle ligge sådan, at de havde fald ud. Det var nu altid nemt at lagge stak af toneg. Det var meget nemmere end binde det.

Når I nu satte det ind i gulvene, skulle der så også være noget fornedet?

Det behøvedest jo ikke, når det var cement, men som regel, så var det lergulv. Men vi havde det nu sjældent da.

Satte I så kornet på enden, det første lag?

Jaja.

Også det næste?

Nej, så skal det lægges.

Tærskning

Har du været med til at tærskte med plejl?

Ja. Det har jeg! Jeg var ikke så gammel - det var for resten et af de år, vi havde en skidt avl - da kan jeg huske, min far sagde det til mig, hvad jeg ville have for et tærskte avlen. Så siger jeg: "Ja to det - jeg kan vel!" - Det kan jeg såmænd ikke huske, hvad vi blev enige om, men jeg tærskede avlen. Det eneste hjælp, jeg havde - kan du huske Jens Christian Blåbjerg? - han hjalp mig ved at tærskte noget af byggen. Ellers tærskede jeg ene.

Det var noget stykke arbejde!

Jamen det er ligesådan. Når den (man) kom ordentlig i slyng, så var det da skönt. Det var et bestemt tal om dagen, og når vi var færdige med det, så - -. Min far han gik jo selvfølgelig og bandt det meste af halmen op og sådan noget.

s.15

Havde I så et bestemt sted, I stod med det?

Ja vi havde jo tærskeloen. Men det er altså det eneste år, jeg har - -.

Hvor mange neg lagde du så ud?

Jeg lagde gerne en 6-8 stykker. Så kom den (man) jo snarere til at holde igen.

Når du så mente, du havde tærsket kornet af det, hvad gjorde du så?

Ja så skulle halmen jo rystes op og så lægges hen i enden af loen - og så på loen igen!

Så blev der en ordentlig dyngge korn?

Ja det skubbede vi noget til side, ligesom det skulle - -.

Når der nu blev en ordentlig dyngge korn, hvad skulle I så gøre ved det?

Ja det kom jo igennem rensemaskinen. Det var såmænd en sej vinter nok, for det varede jo længe, men vi havde en bitte avl. Tre gulve til nederbjælken. Men det slog til! (VK.: Der var så plads at svinge plejlen!). Jah gi (lille ed) var der så. (VK.: Min farbror i Abildgård han sagde om en mand henne i Villerslev, /at/ han havde så lidt plads i hans tærskelo, /at/ han rendte ud og svang plejlen og så rendte ind med slaget).

Har du aldrig set, de har kastet kornet?

Jo, det har jeg da selv gjort også.

Også lige efter, de havde tærsket?

Vi har somme tider kastet - men det var, siden vi fik nyt stuehus. Jeg har somme tider kastet det på loftet. Det var for at kaste det til høst - til sæd.

Den rensemaskine, skulle du så køre den med hånden?

Jaja, det skulle jeg da. Vi havde ikke andet.

Og hvor mange størteringer blev der så?

Der var ikke andet end én og så noget frø, der gik ned gennem et sold. Avnerne?

Ja det blæste jo ud.

Blev det ikke sorteret, når I skulle have noget at så?

Så kastede vi det. Det var jo med en kasteskovl. Vi tog sådan lige - jeg ved ikke, om der var en halv liter i hver skovlfuld.

Var den af træ?

s.16 Ja. /Jo/ mindre, jo bedre. Og så skulle det have et bestemt kast, for ellers var der jo mån om det (ellers var det unyttigt). Så blev det /harc/ blandet sammen det hele igen. Men, det kom den (man) jo snart efter.

Hvordan blev det så skilt ad? Det der kom længst hen, var det det bedste?

Ja, det var det absolut.

Det var det, der skulle bruges til at så?

Ja, vi tog jo sådan - -. Men det blev godt nok.

Og det, der var nærmest ved, hvad brugte I det til?

Ja det kunne vi jo grutte.

Hvad kaldte I det?

Jeh hvad, det var jo afterst.

Og det andet, der kom yderst? Kaldte I det fremmost?

Fremmost ja. Kan glemme de navne.

Har du aldrig set, de har rensat det i et sold?

Nej, det tror jeg ikke.

Nej men du ved da nok, hvordan et sold var?

Jaja. Ja sanneme ja. Vi havde sold.

Det kan være, I brugte det slet ikke?

Nej, det gjorde vi ikke.

Hvor længe kunne det være at tærskte øvlen?

Jeg tror nok, jeg tærskede et halvt læs om dagen. Det var 90 neg.

Begyndte I at tærskte lige - -?

Nejj, vi skulle være færdig med det - ja jeg skulle da holde det ved lige. Men som sagt, det var ikke så vanskeligt, for der var en bitte øvl. Vi har aldrig haft hverken før eller siden så ringe.

Pasning af
kreaturer
og heste

Var der andet at lave om vintrene?

Vi skulle jo passe hovederne, og noget krumme (lidt) grise, det havde den (man) jo også, men det var ikke ret meget. Når jeg går helt tilbage, så havde vi fire køer. Da jeg selv fik gården, så varede det jo ikke så længe, inden det kom op til en halv snes styk/kor/, så det var jo ikke lige heldigt (lige meget), enten den (man) skulle begynde at malke fire eller ti.

Hvor tidligt begyndte I at malke så?

Det var vel sagtens der ved søkstiden - syv.

Malkede I tre gange?

Ja, det gjorde vi dengang, men det fik jo snart ende.

s.17.

Hvad for noget malk var så det bedste?

Det var vi jo altid enige om, at middagsmalken var det bedste. Det er da den korteste periode imellem malketiderne. Det skulle være det bedste.

Hvad tid var der så mest?

/Det/ var der om morgenen.

Når så de var malket?

Så skulle der muges og gives kraftfoder.

Køerne, stod de så på begge sider af - -?

Nej én side, og ungkreaturerne i den anden.

Hvad holder du stillerummet imellem bålene?

Det er spilétræ.

Og bunden? Der hvor hovederne lå?

Kan jeg huske det? (VK.: bessen) Nå bessen ja.

Er det så kanten, eller er det hele bunden?

(VK.: Jeg mener jo nu, det er kanten.) Nå ja det må det jo være.

Hvor mange gange skulle de have om dagen om vintrene?

Ja de fik jo mange gange dengang. De havde vi jo tid til det!

Hvad fik de så?

Ja jeg kan da huske, at vi skar hakkeelse til hovederne. Vi havde sådan en vindmølle ved enden af gården, og den gik det halve af tiden. De fik hakkeelse to gange om dagen.

Fik de korn?

Ja, men kraftfoder det var der jo lidt af - da fra gammel tid af.

Havde I noget, I kaldte kornhakkeelse?

Det var til hestene. (VK.: Ja kraftfoder det slog I vel selv i stykker med en hammer?) - Ja, det slog vi selv i stykker. Det kan jeg huske fra -. Ja det varede nu ikke så længe, inden vi fik en (VK.: Kageknuser). Som nuovre i Niels Hunkes gård - det sad han og hamrede på i mange år med en hammer og en sten.

Så blev det forår. Så skulle køerne ud?

Så begyndte vi igen! Så er vi vel nær ved at være færdige! (med optagelsen).

s. 18

Nu skal vi til køerne og have dem ud første gang.

Ja, de var jo i et tøjr - det er jo fra gammel tid af, vi skal - - så det gik jo ret nok.

Det har du begyndt med - at passe hovederne - fra du var så stor, du kunne?

Ja. Jo. Inden den (jog) kom til skole vel. Jah vi var mange børn, så der var nok til det - /at/ ture med det.

Hvor langt var et tøj?

Ja det var deher tre favn så vel.

Hvordan fik I dem så ud?

Ja hver rendte med én (faste gang, de skulle ud). Det kunne der jo sagtens, når vi var nok til det.

Men hvis der nu var mange køer, hvad gjorde folk så?

Ja just den første dag, det ved jeg ikke. Så tog vi vel et par stykker ad gangen. Ellers lankede vi dem sammen, en tre-fire stykker i hver lank (enkeltrække i koblet).

Hvad kaldte I så den ko -- - ?

Det var trækkoen.

Så skal de fastes?

Ja, der skulle jo helst være en god hal ved hver.

Hvad blev den lavet af?

Det var af træ.

Lavede I dem selv?

Som regel. Det gjorde vi jo dengang da i alt fald.

Hvor lavede I dem henne.

Ja det var i huggekammeret.

Var der så jernring om den?

Nej, nej, det var en - - snoede vi ikke noget? (VK.: Jojo. Jo vi gjorde).

Du har selv hugget hale?

Ja det har jeg. Det var jo med en skarveksse og så en huggekammel.

Der skulle da også laves noget ved overenden?

Jaja, den skulle jo flosses.

Og så skulle der reb om der?

Ja inden den (man, jog) flossede (VK.: Hvad var det - kover (kobler?) - (eller hvad var det, vi kaldte det) - Ja det var kobbel (VK.: Kover - det er altså det, vi flosser ud over rebet) - Nå ja, det reb.

Hvordan sætter I dem så?

Ja hvad, de skal stå i rand (række) med et vist mellemrum, sådan vi kan flytte dem.

De må ikke kan (kunne) nå hinanden?

Nej der skal også være plads til, vi kan flytte dem en gang eller noget.

Det skal ikke være en hel tøjrelængde?

Jo imellem. Ja ellers kunne de jo - -.

Så gnaver den sådan en helt rund?

En tøjrevold.

Når de så er færdig med det og skal flyttes, hvor bliver halene så flyttet hen?

Ja så bliver den jo flyttet ud over tøjrevolden.

Imellem der hvor de havde stået?

Jaja.

Hvor mange gange blev de så flyttet, inden de skulle hjem igen?

Det er jo så forskelligt. Er der lidt græs, så skal de jo helst have et par gange, og ellers så kunne de nøre dem med én gang. Men dengang - det var altså to gange hver halv.dag. Det kan jeg huske.

Så skulle de vel hjem igen imellem?

Ja, de skulle hjem og malkes. Vi var jo gode til at rende dengang. Jeg rendte da alletider, når jeg skulle hen at flytte. Det kan jeg godt sige dig, for jeg var så slem til at løse i mine knægtedage, og når det var så på tiden, og jeg kunne høre min far, så satte jeg ud af karlekammervinduet og så hen at flytte. Det gjorde jeg mange gange.

Kunne de ikke bisse?

Jo, men der var jo noget. Så var vi jo altid oppe før dag og få dem ud. Jeg har da været med til at trække kærne ud, inden vi gik til skole.

Blev de så inde resten af dagen?

Ja til henad på eftermiddagen.

Har du oplevet, de bissede?

Å hagleme. Jaja, det tænkte jeg såmænd aldrig ved.

Men det var vel ikke så skænt (rart)?

Nej såmænd.

Hvor bissede de så hen?

Ja det var jo så tent (tit), de rendte hjem. Ellers ville de jo gerne i kornet.

Hvor mange heste havde I hjemme?

Vi havde to og somme tider et føl.

Hvem passede dem?

Ja hvad det gjorde karlen jo, når der var en karl/ Ellers skulle manden jo gøre det selv.

Hvad skulle de så have, når de stod inde?

Ja det var kærnehakkelse og så noget hø.

Fik de ikke helt korn?

Jo når karven slæp op, så fik de korn. Ellers kunne det jo sagtens slå til - kærvehakkelsen.

Kælvning

Så skulle vi høre noget om, hvordan det går til, når en ko får kalv.

Ja. Det ved jeg snart ikke, hvad jeg skal sige, for det går da af sig selv. Det har jeg aldrig haft noget kvaler med. Ikke uden der er uheld med. Det kan da være navlen og sådan noget.

I ved da også noget omtrent, hvad tid den kommer?

Ja det ved vi. Vi kan også se det. Det udvider sig, det er jo selvfølgelig. Det kommer jo. Sådan noget, det kan vi snart lære.

Er der ikke også noget deroppe ved haleroden, den (man) kan - ?

Jojo. Det er senerne, der falder.

Har I så våget med dem?

Det var vi jo slem til i gamle dage. Det tænker vi da ikke så medet ved nu

Hvordan viste det sig så?

Så blev de stivbenede, og de kan da også blive sådan, de kan ikke gå.

Er der noget at gøre ved det?

Ja det har vi da en Ringgaard til! Kan du ikke huske det? (VK.: Nej det behøver jeg da ingen Ringgaard til. Det kan jeg da gøre). Ja det kan jeg også nu, men forhen. Per Ringgaard, der boede derovre, hvor min far han boede. Der hvor Senius boede. (VK.: Nej dem kan jeg ikke huske). Ja han var da klog mand i Hurup i mange, mange år. (VK.: Nå Per Ringgaard, javel, jo). Det levede han da af (VK.: Nå gjorde han det?) - Ja nar. (Konen: Jamen jeg kan da huske, Martin, Jens Skammelsen han kurerede da). Ja, ja.

Gjorde I så ens?

Ja det er akkurat det samme.

Hvad gjorde I så?

Det er at stryge den langs på ryggraden. (VK.: Ja lige fra nasen og hele vej helt ned langs ad halen.

Ikke andet?

Nej, klemme det godt sådan.

I skal ikke sige noget?

(VK.: Nej, nejnej).

Joh, det kender du godt?

Nej det har jeg aldrig lært, men Per Ringgaard sagde da altid, at han sagde noget. (VK.: Nå gjorde han det. Jeg har kureret mange da. Jeg har aldrig sagt et ord). Nej men det er da også noget humbug. Det er så det!

Den kan også være væver. Hvad gør den så?

Den står og slinger i båsen.

Er det en slem fejl?

Ja. Det kan det blive. Ja det er mange år siden, jeg har set det. Det kan blive sådan, at sveden det driver af dem.

Hvorfor hed de så vævere? Er det, fordi det er ligesom - -?

Det må det vel være. De står, ligesom de - -.

I en væv?

Ja.

s.23

Er der andre slemme fejl?

Ja det er jo da slemt at være krybbebider.

Hvad gør de så?

Så tager de i krybben, og så giver sådan et kny.

Hvad tror du, der er grund til det?

Det - ved du det? (VK.: Nej, det ved jeg heller ikke). Jeg ved ikke, om det er noget luft, der - - (VK.: De giver sådan et kny).

Er der noget at gøre ved det?

Det tror jeg ikke. Det har jeg aldrig hørt, der er noget at gøre ved det. Den (man) kan nok stille en bås sådan an - krybben sådan an, /et/ de kan ikke gå over den. Så siger de jo, det kan ikke udarte sig sådan.

Er der noget, der hedder, de bliver hvinsk?

Ja.

Hvordan gør de så?

Ja hvad gør de ikke! Det er en helt anden ting. Vi havde én engang, der

skulle for binderen. Det havde da nær gået ilde til da. Det er bestemt. Den både slog og bed og hvinede og gjorde sig til. Vi måtte have den fra.

Er det noget, der kan kureres?

Det tror jeg bestemt ikke. Jeg solgte den lige med det samme. Jeg skulle jo have bjerget en hest.

De kan også blive sådan, de rønder med vognen?

Ja, det er at være løbsk. Dem sidste to heste, jeg havde, de var løbske!

Er det så en fejl, hesten har fra begyndelsen af?

Nej.

Eller det er mandens skyld?

Det behøver ikke at være mandens skyld. Det kan komme ved, at de bliver forskrækkede, og så sidder det i dem.

Hvad var det du kaldte bunden af vognen?

Sædderen.

Og siderne?

Havrerne.

Og så var det, du sagde om dem, at de rendte løbsk, men du brugte nu et andet udtryk. Du sagde, de løbskede .

s.24

Ja løbskede. Ja det er sådan ligesom - for det kom sådan successiv, lige de tog magten fra mig. Og jeg sad der med nogle løse havrer. Det var altså farligt, men --.

Men kunne sådan et par heste så ikke blive rolige igen?

Nej, det kunne de ikke.

Bageovnen

Hvad fyrede I med (i bageovnen)?

Med pinde. Vi havde sådan et hegn langt på et dige med vil, og de blev savet op sådan hvert tredje år. Det var ved at kunne slå til til ovnen.

Du kan ikke huske, I har fyret med tørv?

Jo jeg kan, men når der var nok af det, så - . Det var god til at brænde, og det var jo billigt. Vi var to, der var fællig om det, og så skilte vi det ad tidlig forår, og så når det blev vejret, så kunne vi begynde at bruge det.

Har du så set, de har sat tørv inde i ovnen?

Ja, det har jeg. De blev stablet sådan på en bestemt måde, at det var noget træk i dem, men det er så længe siden.

Men du kan da huske jer ovn?

Jeg kan huske det, at Mor hun gemte altid nødderne i ovnen, og vi var jo ikke altid mere ærlige, end --. Vejen forbi - altså ind i vort kammer - det var lige forbi ovnen. Der kunne vi da nu godt finde til om aften, inden vi gik i sengen. (Konen: Der blev jo også bagt mange). Ja der var mange.

Kan du huske, hvordan jeres ovn så ud så? Har du fyret i den selv?

Ja jeg har været med til det. Ja det har jeg.

Var der så ikke et askerum nedenunder?

Nej det kom ud.

Heller ingen kanaler i loftet?

Nej det kom ovenud. Ja det var også mærkeligt, det kunne gå.

Røgen, det kom ud ad døren?

Ja. At det ikke brændte huset af! Det er dåleme ikke til at forstå. Ja jeg tror alligevel, vi havde en askeskuffe, lige før døren blev lukket, lige inden døren. Det tror jeg. Det blev stoppet ned, og så vi tog dem ud. Det tror jeg bestemt, der var.

Brugte I at røge noget i skorstenen?

Nej. Det kan jeg ikke huske. (Konen: Det har vi gjort (hjemme). Da slagtede vi jo meget. Vi slagtede sådan flere får om året og hængte det jo op. Så var der jo noget, vi brugte til at røge med. Jeg tror, det var en slags pinde eller noget - -)

(Båndet løb ud).